PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto X. - Štev. 238 (2857) | Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. I. gr. | TRST, četrtek 7. oktobra 1954 | Cena 20 lir

PREDSEDNIK TITO O DOSEŽENEM SPORAZUMU

Jugoslavija je z največjo možno žrtvijo dokazala, da misli predvsem na mir

„Mislim, da je v današnjem svetu, ko je še toliko smodnika in toliko nevarnih žarišč, potrebno bolj kot kdaj koli truditi se in z vsemi silami delati, pa čeprav z največjimi žrtvami, za mir, ker je to še vedno mnogo ceneje kot pa vojni spopad", je dejal maršal Tito

SARAJEVO, 6. — Predsednik republike maršal Tito je prisostvoval danes popoldne četrti mestni konferenci Zveze komunistov v Sarajevu. Navdušeno pozdravljen je predsednik republike sodelal v razpravi. Govoril je o vlogi komunistov v sedanji fazi izgradnje države, kakor tudi o nekaterih problemih jugoslovanske zunanje politike. Posebno je poudaril pomen podpisa sporazuma o tržaškem vprašanju. Med drugim je rekel:

«Mi smo včeraj končali dolgo fazo zelo težkega stanja. Vprašanje Trsta je rešeno, sporazum o razdelitvi Svobodnega tržaškega ozemlja je končno podpisan. Ali bi vse to dosegli, če bi ne bili to, kar smo, če bi ne bili tako vztrajni, tako trdni v obrambi svoje pravične stvari?

Če bi nas danes kdo vprašal, ali smo zadovoljni s tako rešitvijo, bi jaz, razume se, mirne duše rekel, da nismo.

Postavlja se vprašanje, s čim smo zadovoljni in s čim nismo. Nezadovoljni smo, ker smo morali dati veliko žrtev v interesu pomiritve in utrditve miru v tem delu Evrope. Zadovoljni pa smo, ker je bila ta žrtev plodna, ker smo tudi tokrat dokazali, da Jugoslavija ne misli samo na svoje ozke interese, temveč da predvsem misli na vprašanje mednarodnega sodelovanja in na utrditev miru v svetu, skratka na to, kar je danes svetu zelo potrebno».

Predsednik republike je za tem prikazal kratek historiat tržaškega vprašanja od leta 1945, ko je Jugoslavija po osvoboditvi bila prisiljena umakniti se iz mesta, in poudaril, da je objava osmooktobrskega sklepa pokazala, da ne gre samo za razdelitev ozemlja, temveč da gre za vprašanje nadaljnjih odnosov med Jugoslavijo in Italijo. Velesile so končno prišle do prepričanja, da je potrebno upoštevati tudi glas Jugoslavije, da se to vprašanje ne more enostransko rešiti na škodo Jugoslavije s tem, da se celotna cona A s Trstom prepusti Italiji in pustijo odprta vrata za njene nadaljnje zahteve ne samo po ozemlju cone B, temveč tudi po Istri. Jugoslavija je že pred tem dala vrsto predlogov. Končno je v interesu utrditve miru z največjo možno žrtvijo dokazala, da predvsem misli na mir v svetu in na sodelovanje s svojimi sosedi.

«Želel bi, da se ta žrtev, ki jo je Jugoslavija prispevala, ko je pod določenimi pogoji pristala na sporazum, upošteva v Italiji in da jim bo to dokaz, da mi nimamo nikakršnih zlobnih namenov do Italije. Nas je vodil samo en interes, t. j., da čim prej ustvarimo znosno stanje in da prispevamo k normalizaciji naših odnosov. Verjamem, da bo do tega prišlo po sporazumu, ker verjamem, da so v Italiji ljudje, ki to prav tako želijo. To se je danes pokazalo: Moram dati priznanje tako vladi gospoda Scelbe kakor tudi samemu gospodu Scelbi, ker je bil tako smel, da je kljub raznim nasprotnim poskusom napravil državniško gesto in se odločil za uresničenje sporazuma, ki je bil včeraj podpisan v Londonu».

Predsednik Tito je za tem izrazil svoje prepričanje, da bo podpis sporazuma o Trstu, kljub temu, da je neugoden za Jugoslavijo, v določenem smislu pravilno sprejet v svetu in da bo s tem ugled Jugoslavije pri drugih narodih porastel.

«Mislim, je nadaljeval predsednik republike, da je v današnjem svetu, ko je še toliko smodnika in toliko nevarnih žarišč, potrebno bolj kot kdajkoli truditi se in z vsemi silami delati, pa čeprav z največjimi žrtvami, za mir, ker je to še vedno mnogo ceneje kot pa vojni spopad».

«Jasno je, da bo rešitev tržaškega vprašanja velik prispevek k varnosti v tem delu Evrope, velik prispevek tistim silam v Evropi, ki so proti agresiji in ki želijo mirno sodelovanje».

Ko je govoril o mednarodnem položaju, je predsednik Tito rekel, da so že danes izgledi, da bodo mnogi državniki spregledali, da je treba iskati druge poti iz sedanjega položaja, kot pa je samo obrožitev in vojaška pomoč. To se je nedavno pokazalo tudi na londonski konferenci devetih in pri vprašanju evropske obrambne skupnosti. Evropska obrambna skupnost po mišljenju predsednika Tita še ni dobila tiste oblike in tistega značaja, ki bi ju želela Jugoslavija. Toda nekaj je bilo vendarle ustvarjeno. Prišlo je do kolikor tolikšne pomiritve. Pokazalo se je tudi, da je prišlo med evropskimi narodi do sporazumov, stikov in sodelovanja, kot je primer med Nemčijo n Francijo.

«Ko pogledamo, kako težko je bilo predvideti perspektive hitre rešitve tržaškega vprašanja, je nadaljeval predsednik Tito, tedaj lahko rečemo, da je sedanja rešitev ugodna ne samo za nas, temveč tudi za Italijo in še bolj ugodna za mir v svetu, za pomiritev žarišča, ki je obstajalo v tem delu Evrope. Taka rešitev je velik prispevek k miru v svetu, k utrditvi in stabilizaciji miru v tem delu Evrope».

«Upam, da bo po tem prišlo do normalizacije odnosov med nami in Italijo, kar je naša davna težnja. Pokazali smo, da vedno nudimo roko vsem državam, ki imajo dobro voljo in si želijo sodelovanje brez vmešavanja v notranje zadeve drugih držav. Mi imamo interes sodelovati z Italijo, Italija pa ima interes sodelovati z nami. Naši interesi so enaki. Upam, da bo po vsem tem mogoče, da se v Italiji obrzdajo tiste strasti, ki še vedno zastruplja odnose med našima dvema državama».

Sporazum o Trstu pred rimskim parlamentom

Danes se je v senatu začela razprava o včerajšnjem Scelbovem sporočilu - Patriotična tekma med PSI in MSI

(Od našega dopisnika)

RIM, 6. — Danes se je v italijanskem senatu začela diskusija o včerajšnjem sporočilu predsednika vlade Scelbe o doseženem sporazumu glede Trsta, medtem ko so bile v raznih italijanskih mestih manifestacije v zvezi s tem dogodkom, ki pa nikjer niso pritegnile velikih množic. V javnem mnenju je po vesti o sporazumu čutiti predvsem olajšanje, da je bilo pravljeno z dnevnega reda vprašanje, ki je dolga leta vezalo italijansko zunanjo politiko in skrajno neugodno vplivalo tudi na razvoj notranje politike, kjer je služilo kot opora in vaba za lažje izvajanje nazadnjaških načrtov.

V senatu je prvi govoril stari levi neodvisni senator Enrico Molè, ki se je prikožil, da določa sporazum dokončno razdelitev STO, ki da ga ni mogoče sprejeti ne zaradi njene vsebine ne zaradi oblike, ki med drugim ne zahteva parlamentarne ratifikacije. Dejal je, da sporazum spomeni za Italijo neugoden kompromis, zanikuje tristranski izjavo ter demantira sklep parlamenta za plebiscit in proti vsaki teritorialni koncesiji».

Nennijev senator Lussu, ki je govoril drugi, je bil v stalnem polemiki z neofašisti o tem, kdo je večji patriot. Dejal je, da je sporazum o Trstu »mojstrsko delo diplomacije, ki je obsojena na propad.» Dejal je tudi, da pomeni za Italijo sedanja razdelitev mnogo slabšo rešitev kot Tržaško ozemlje, ki je bilo «narodnostno celotno in ki je obsegalo v veliki večini italijansko prebivalstvo». Nato se je razvnel dvoboj z neofašisti, ki se je večkrat previl v splošno prerekanje med senatorji ene in druge skupine in ki ga je predsednik včasih komaj krotil. V tej patriotični tekmi je Lussu slavil tudi «one, ki so s svojo in žrtvami osvojili Trst». Lussu je, kot je že včeraj napovedal Nenni, izjavil, da bo njegova skupina glasovala proti sporazumu, ki sicer daje Italiji Trst, odvzema pa ji cono B.

Dvoboj o patriotizmu je nato nadaljeval senator Ferretti, ki je tudi zavračal očitke, da je Trst zapravil fašistični režim. Dejal je, da sedanja rešitev gotovo ni zelo ugodna za Italijo in nato očital vsem vladam od leta 1948 razen Pellovi, da so zavlačevale tržaško vprašanje, niso pa znale zahtevati izvedbe tristranske izjave.

Prvi vladni govornik je bil socialni demokrat Zannotti Bianco, ki je govoril tudi v imenu liberalcev, združenih zaradi maloštevilnosti s senatorji PSDI v eno samo skupino. Napovedal je pritrdilni glas svoje skupine, hvalil «velo v moraino vrednost mednarodnega sodelovanja, ki je pripeljala Pašića in Sforzo do rapalske pogodbe», in dejal, da tega duha sedanja jugoslovanska vlada še ni razumela. Sporazuma ni mogoče odkloniti, je dejal Zannotti Bianco.

Senator Velio Spano je kot zadnji današnji govornik nastopil v imenu KPI in označil sporazum za «pravo pravcato kapitulacijo» Italije; dejal je tudi, da je vlada s podpisom sporazuma «delala proti miru in proti interesom tržačanov in vsega italijanskega ljudstva».

Debata v senatu se bo nadaljevala jutri popoldne.

Fronte za bližnje glasovanje o Scelbovih sporočilih so že precej jasno izoblikovane. Le monarhisti še niso uradno določili, ali bodo glasovali proti sporazumu, ali pa se bodo morda vzdržali. Danes so o tem razpravljali na seji obeh parlamentarnih skupin PNM pod Covellijevim predsedstvom, niso pa še prišli do sklepa. Sodijo, da bodo monarhisti glasovali proti, vendar to dejstvo ne more ogroziti Scelbovega položaja. Proti sporazumu bodo gotovo glasovali tudi neofašisti ter senatorji KPI in PSI. V imenu senatorske skupine KPI je danes Spano predložil resolucijo, ki odreka vladi zaupnico v zvezi z njenim delom v tržaškem vprašanju.

Danes je Einaudi sprejel Scelbo in zunanjega ministra Martina, ki sta mu podrobneje poročala o tržaškem sporazumu. Zunanji minister Martino pa je danes v palači Chigi sprejel Claro Luce, ki mu je izročila Eisenhowerjevo osebno poslanico v zvezi s podpisom sporazuma.

V vatikanskih krogih pa sodijo, da bo Vatikan v kratkem imenoval posebnega generalnega vikarja za vodstvo cerkvenih zadev v coni B. V zvezi s tem priznavajo v vatikanskih krogih, da je na ozemlju tržaške škofije v coni B 15 župnij, od katerih da imajo samo tri italijansko večino.

A. P.

KORAK DELEGACIJE FLRJ zaradi šovinističnih izpadov

Predstavnik Gospodarske delegacije FLRJ je opozoril predstavnika ZVU na protislovensko vedenje skupin demonstrantov

Kot smo obveščeni, je predstavnik Gospodarske delegacije FLRJ v Trstu opozoril predstavnika ZVU na protislovenske in protijugoslovanske vzklike in izpade skupin demonstrantov na tržaških ulicah in na dejanski napad na slovensko gostilno pri Sv. Ivanu.

Jugoslovanska delegacija je storila ta korak, kakor hitro je bila poučena o dejanjih, ki so v nasprotju s črko in duhom sporazuma o tržaškem vprašanju.

Titov odgovor na Eisenhowerjevo poslanico

BEOGRAD, 6. — Predsednik republike maršal Tito je poslal predsedniku ZDA Eisenhowerju poslanico, v kateri se mu zahvaljuje za njegovo včerajšnjo poslanico in za njegovo prizadevanje, ki je prišlo do izraza v njegovem sporočilu po Murphyju in ki je veliko pripomoglo k odstranitvi zadnjih ovir na poti do sporazuma. «Popolnoma delim občutke optimizma, da bo ta sporazum velikega pomena tako za normalizacijo odnosov med Italijo in Jugoslavijo, kakor tudi za utrditev miru in varnosti ne samo na tem področju, temveč tudi v Evropi sploh.»

LONDON, 6. — Ministrski predsednik sir Winston Churchill je poslal italijanskemu ministrskemu predsedniku Scelbi in predsedniku Titu naslednje čestitke: «Najtopleje čestitam k zaključitvi državniškega sporazuma o Trstu».

Britanski zunanji minister Eden pa je poslal zunanjima ministroma Italije in Jugoslavije naslednji brzojav: «Ob priliki sklenitve sporazuma o Trstu Vam najtopleje čestitam k državniškemu dejanju, ki bo, prepričan sem, odprlo novo poglavje italijansko-jugoslovanskih odnosov in veliko prispevalo k moči in enotnosti Evrope».

TAKO NE BO ŠLO!

Ni se še prav posušilo črnilo na podpisu italijanskega veleposlanika v Londonu Brosia pod «Spomenico o soglasju», kateri je kot II. priloga priključen «Posebni statut» za narodne manjšine, in že so pri glavnem tržaškem iredentističnem glasilu «Giornale di Trieste» napisali in poslali v tiskarno poročilo o tiskovni konferenci italijanskega političnega svetovalca v Trstu Fracassija, ki vsebuje tudi grob poskus samovoljnega tolmačenja duha in črke «Posebnega statuta», popolnoma v duhu prav onega narodnostnega sovraštva in diskriminacije, ki ga isti statut ne le prepoveduje, temveč določa zanj tudi kazni.

Omeniti je treba, da je s svojimi izjavami in odgovori na vprašanja na tiskovni konferenci dal osnovo za tako tolmačenje sam politični svetovalec in najvišji predstavnik italijanske vlade v našem mestu Fracassi s sofizmi o pojmih «volilnega okoliša» in «občine», in to kljub popolnoma jasnemu tekstu sporazuma, ki ga objavlja tudi isti «Giornale di Trieste». Konkretno gre za poskus, da se določila o dvojezičnosti v javnih napisih omejijo samo na štiri popolnoma slovenske podeželske občine, medtem ko bi po nedvoumnem besedilu «Posebnega statuta» morala veljati tudi za vse one dele tržaške in seveda miljske občine, kjer sestavljajo Slovenci vsaj četrtino prebivalstva.

Besedilo «Posebnega statuta», kot ga navaja «Giornale di Trieste» pravi glede tega tako: «Na področju pod italijansko upravo bodo napisi na javnih ustanovah ter imena krajev in ulic napisani v jeziku jugoslovanske narodnostne skupine, poleg napisa v jeziku upravne oblasti v onih volilnih okoliših tržaške občine in v ostalih občinah, kjer predstavljajo predstavniki te narodnostne skupine znaten element (vsaj četrtino) prebivalstva.»

Klerikalno-fašistični «Giornale di Trieste» pravi, da gre «verjetno za napako v prevajanju», da velja to določilo očitno samo za celotne občine in da bo torej izvajano samo v podeželskih občinah in niti ne v miljski.

Podobno «napako pri prevajanju», ne da bi jo omenil, si privošči «Giornale di Trieste» tudi v omenjanju dvojezičnosti v uradnih dokumentih in aktih. V nasprotju z besedilom «Posebnega statuta», kot ga objavlja isti list in ki govori o tem, da ima pripadnik vsake narodnostne skupine, torej tudi Slovenec, pravico občevati z oblastmi v svojem jeziku, dobiti v istem jeziku od njih tudi odgovore ali vsaj prevode odgovora, kar velja tudi za sodne akte, se «Giornale di Trieste» mimogrede izmoti» in pravi, da ima vsakdo pravico dobiti odgovor v jeziku, ki ga ima rajši («nella lingua preferita»). Take «majhne» razlike dobro poznamo; med nje spada tudi znameniti pojem «obveščevalnega jezika» in podobno.

Če vse to še povežemo z nekako sramežljivo izgovorjenimi besedami političnega svetovalca Fracassija, da se podobna določila o dvojezičnosti praktično že izvajajo (najbrž z onimi členi zakonov o civilnem in kazenskem postopku, ki določajo kazen za vsakogar, ki italijanščino obvlada, pa je pred sodiščem ne uporablja, itd. itd.) in da končno vsi prebivalci našega ozemlja razumejo italijansko, si moramo ustvariti kaj čudno sliko o tem, kako si nekateri — in ne le nepoboljšljivi šovinisti pri «Giornale di Trieste» — razlagajo določila manjšinskega statuta, ki jamči pravice tržaških Slovencev in ki ga je včeraj sam Scelba v italijanskem senatu slovesno obljubil izpolnjevati. K temu prištejmo še žaljivke, izpade in dejanske napade na neko slovensko gostilno med demonstracijami prerazgretih mladičev v zadnjih dveh dneh grožnje po telefonu itd. itd., nadalje izjave raznih uradnih predstavnikov od še vedno bolnega župana Bartolija do samega predsednika rimske vlade Scelbe, raznih iredentističnih strank, neštetih organizacij itd. — pa bomo dobili nič kaj razveseljivo sliko o tem, kako se uvaja italijanska uprava, ki že drugič po velikodušnosti drugih prihaja v Trst.

Mi moramo k temu takoj z vso resnostjo opozoriti, da pravic, ki nam jih jamči londonski sporazum, nikakor ne razumemo ne v obliki «pomot pri prevajanju», ne v obliki žaljivih izpadov in vandalskih napadov, pa niti v obliki uradnega slepomišenja. Mnenja smo, da govori besedilo statuta zelo nedvoumno in da so zaradi tega dolžnosti bodoče italijanske uprave prav tako nedvoumne in jasno določene. Vsako drugačno stališče pa lahko razumemo samo kot poskus izigravanja sporazuma in ravnanja v nasprotju z lastnimi svečanimi obljubami. Dodali bi še, da so v Beogradu prav tako jasno in nedvoumno poudarili, da je razvoj odnosov med Italijo in Jugoslavijo odvisen prav od tega, kako bodo italijanske oblasti spoštovale sprejete obveznosti. Po poti, ki jo označujejo zgoraj omenjeni poskusi, gotovo ne bo mogoče priti daleč.

Toda po naših pravicah nam strežejo tudi z druge, prav tako iredentistične strani. Berite včerajšnjo «Unità»; v njej boste na tržaški strani čitali glede določil manjšinskega statuta, da «tudi Fracassi ni znal povedati, kako bo lahko italijanska vlada skrbela, da bodo izvedena in spoštovana v coni B». O tem, da je treba v coni A še mnogo, mnogo storiti da bosta izpolnjena črka in duh statuta — medtem ko se v coni B dejansko izvajata vsa povojna leta, ne kot koncesije ali znak velikodušnosti, temveč kot nekaj samo po sebi umevnega — Vidalijeva in Ulissejeva «Unità» ne ve povedati niti besede. Za Vidalija in španskega fašističnega legionarja Ulisseja je važna gonja proti coni B in s tem proti Jugoslaviji. Še več, oba s tem opozarjata rimske oblasti, da lahko z lažnim zatrjevanjem, da določila statuta v coni B niso spoštovana, kratijo Slovencem v coni A slovesno priznane pravice.

Sicer pa «Unità» tudi na svojih ostalih straneh niti malo ne zaostaja za tržaško stranjo. Kar dve strani sta posvečeni iredentistični kampanji proti «izgubi», ki jo je Italija utrpela, ker ni dobila tudi cone B (proti priključitvi Trsta in večine cone A k Italiji seveda ni niti besede, tudi na tržaški strani ne)). Na teh straneh dobimo velike naslove o «šestih mrtvih v novembrskih incidentih», ki jih «Unità» iz fašistične provokacije idealizira v najčistejši patriotizem in objavlja celo fotografijo, ki prikazuje «trenutek iz tragičnih novembrskih dni v Trstu», kaže pa, kako na Korzu gori pohištvo iz sedeža Fronte za neodvisnost. Hujše povzdigovanje pobalinskega vandalizma si je težko zamisliti!

Poleg tega objavlja «Unità» izjavo vodstva KPI, ki govori o «najslabšem od vseh sporazumov» in ki očita Scelbovi vladi, da je «razočarala upe ljudstva», «pristala na novo kapitulacijo», obsoja «hudo okrnitev cone A» in napada vlado, da «ni spoštovala obveznosti, da bo rešila tržaško vprašanje v skladu s soglasnim sklepom parlamenta» (namreč z resolucijo od lanskega 7. oktobra, ki je zahtevala priključitev vsega STO k Italiji in za katero so glasovali tudi vsi poslanci KPI). Kliše pa kaže veleposlanika Brosia, ko «podpisuje v Londonu protokol, ki izroča Titu nova italijanska ozemlja».

V skladu s tem sledi tudi dolgo poročilo o «zastavi na pol droga na miljski občini», ki obenem z ostalim iredentističnim tiskom hujska prebivalstvo krajev, ki jih obsegajo obmejni popravki, k množični izselitvi. Seveda, saj gre za «nova italijanska ozemlja, prepuščena Titu».

Pri tem si ne moremo kaj, da ne bi omenili, da se podobni toni pojavljajo tudi v tisku, ki doslej ni bil ankstonistično razpoložen. Mislimo na včerajšnji «Il Corriere di Trieste», ki govori o «propadlem upanju prebivalstva neposredne okolice Milj», o «žalni zastavi v Miljah» in o «kar najhujšem položaju prebivalcev miljskih vasi». V tekstu poročila je nekaj stavkov, ki so vredni najhujše iredentistične proze, stavkov o «neizbežni izgubi dela», o «dokončnem slovesu od njihovih polj in hiš», o «novem trpljenju, novem obžalovanju, novih solzah, novem tragičnem preudarjanju v mučni dilemi: ostati ali ne ostati» itd. itd.

To ve povedati «Il Corriere di Trieste» o tistem majhnem delu cone A, ki bo prišel pod jugoslovansko upravo, kjer, kot vemo, ne manjka ne dela ne kruha. In oni del cone A, ki pride pod italijansko upravo, z uredniki omenjenega lista vred? Nič «uničenega upanja» nič žalosti, nobene skrbi za delo in vsakdanji kruh? In sedanjih dobrih 15.000 brezposelnih po uradnih številkah? Gospodarska kriza, ki je po mnenju istega lista Italija ne more rešiti? Oni tisoči Tržačanov, ki so se v «mučni dilemi: ostati ali ne ostati» odločili za Avstralijo? In — nobene podobnosti med tem pisanjem in imperialističnim tarnanjem kominformovske «Unità» o «novih italijanskih ozemljih, prepuščenih Titu»?

Končno moramo dodati še en zelo določen in nedvoumen napad na pravice, ki nam jih jamči sporazum, na neki, lahko rečemo, uradni slovesnosti. Med proslavljanjem izročitve cone A pod italijansko upravo na tržaškem sodišču je predstavnik odvetniške zbornice odv. Antonini napadel določila o uporabi slovenščine v sodni praksi, dejal, da ni tako določila lahko «prej veljala v katerem koli italijanskem mestu kot v Trstu» in zahteval, naj se ta določila «omilijo». Podrobneje poročamo o tem na drugi strani, vendar pa registriramo dogodek v tem okviru kot nov dokaz, da izvajanje določil sporazuma in spoštovanje naših zajamčenih pravic ne bo šlo gladko, brez naše vsakdanje borbe. Najbolj pa bo lahko odgovorne prislila k doslednemu spoštovanju prav vseh določil sporazuma enotna fronta vsega tržaškega delovnega ljudstva. Potrebo, da se taka fronta ustvari, razvija in krepi, nam kažejo tudi pravkar našteti primeri. Sele taka fronta nam bo zanesljivo jamstvo, da tako, kot si nekateri predstavljajo izigravanje naših pravic in «spoštovanje» sprejetih obveznostih, res ne bo šlo.

Čitajte na tretji strani članek Vladimira Popoviča o vsebini in pomenu sporazuma

MANIFESTACIJE V OBEH OKRAJIH CONE B

PADLE SO ZADNJE OVIRE ZA RAZVOJ V SOCIALIZEM

Koprski okrajni ljudski odbor poslal brzojavko Zvezni ljudski skupščini, v kateri izraža radost ob dokončni priključitvi k Jugoslaviji

KOPER, 6. — V obeh okrajih cone B so se danes nadaljevale manifestacije v zvezi s sporazumom o tržaškem vprašanju. Na Trgu revolucije v Kopru, ki je okrašen s številnimi zastavami in slikami maršala Tita, se je zbralo nad 15.000 ljudi iz vsega okraja. Na zborovanju, ki mu je prisostvoval tudi predstavnik izvršnega sveta Slovenije Jože Borštnar, sta govorila v slovenščini sekretar okrajnega odbora ZK Julij Beltram, v italijanščini pa član okrajnega odbora SZDLJ Mario Abram. Ko je govoril o vsebini sporazuma, je tov. Julij Beltram dejal, da je od italijanske vlade v prvi vrsti odvisno, ali bo s svojim ravnanjem do Slovencev izbrisala upravičeno nezaupanje, ki temelji na zgodovinskih dejstvih in izkušnjah, in s tem našla pot in način za prijateljsko in plodno sodelovanje ne samo s Slovenci, ki živijo v Italiji, temveč tudi s svobodnimi jugoslovanskimi narodi.

«S sporazumom z Italijo, je dejal tov. Beltram, so padle zadnje ovire za hitrejši in nemoten razvoj koprskega okraja v socializem. Mi smo podedovali žalostno dediščino. Ti kraji so bili vedno zatirani in zapostavljeni. Potrebne so solidne in praktične zveze s centri domovine. Naše visinske vasi nimajo dobre pitne vode. Porušiti bo treba brloge, v katerih so živeli delovni ljudje v času «visoke civilizacije». Graditi bo treba za naše delovne ljudi dostojna stanovanja. Vse je pred nami, vse je v naših rokah. Se nikdar ni Istra doživela tako lepih dni in jasnih perspektiv.»

Z zborovanja so poslali predsedniku republike tov. Titu resolucijo, v kateri prebivalstvo koprskega okraja izraža svojo zahvalo jugoslovanskemu državnemu vodstvu obenem pa zagotavlja, da bo vložilo še večje sile kot doslej za zgraditev socialistične domovine.

Kasneje je bila svečana seja okrajnega ljudskega odbora. S seje sta oba zbora poslala Zvezni ljudski skupščini in izvršnemu svetu Slovenije brzojavko, v kateri izražata svojo radost ob dokončni priključitvi koprskega okraja k Jugoslaviji. Resolucija izvršnemu svetu Slovenije pa pravi, da bo ljudstvo koprskega okraja znalo ceniti vse pridobljeno in dokončno osvoboditev. Brzojavke hvaležnosti so poslali danes Zvezni ljudski skupščini in izvršnemu svetu Slovenije tudi številni delovni kolektivi obeh okrajev.

Tudi v bujskem okraju so se danes nadaljevale manifestacije v zvezi s sporazumom o Trstu. V Umagu je bila predpoldne slovesna seja okrajnega ljudskega odbora, v popoldanskih urah pa so bile svečane seje občinskih ljudskih odborov ter množični sestanki delovnih kolektivov, na katerih je prebivalstvo dajalo duška svojemu iskrenemu razpoloženju ob zgodovinskem dnevu priključitve k socialistični domovini Jugoslaviji.

Komentarji v svetu o sporazumu o Trstu

LONDON, 6.

V krogih angleškega zunanjega ministrstva so danes dajali ugodne izjave o sklenitvi sporazuma o Trstu in poudarjali, da se bodo izboljšali odnosi med Italijo in Jugoslavijo, pa tudi med Italijo in Anglijo.

Številni londonski listi posvečajo danes svoje uvodnike včerajšnjemu sporazumu o Trstu. «Dejstvo, da sta Italija in Jugoslavija končno sprejeli kompromisno rešitev in se zadovoljili z mnogo manj, kot sta nekoč zahtevali — pjše «Times» — daje misliti, da sta prepričani, da bosta imeli več koristi od sodelovanja kot od brezkončnega ohranjanja nasprotij». List opozarja nato na potrebo, da se v kratkem resno proučijo možnosti za razvoj tržaškega pristanišča in industrije in pravi, da bo za to potrebna tudi pomoč. Laburistični «Daily Herald» pa pravi, da «sporazum med Italijo in Jugoslavijo dokazuje, da je s potrpežljivimi pogajanji mogoče rešiti skoraj vsako vprašanje».

Tudi ameriški tisk objavlja številne ugodne komentarje, enako tudi vse francosko časopisje. Posebno izjavo o tem je dal Philippe Baudet, šef kabineta Mendes-Francea in bivši francoski veleposlanik v Beogradu. Baudet je dejal, da je treba jugoslovanski in italijanski vladi priznati znatno preudarnost in politični realizem, ker sta sprejeli sporazum, nad katerim ne ena ne druga stran ni navdušena.

Uradni predstavnik zahodnonemške vlade je izrazil njeno zadovoljstvo spričo sporazuma o Trstu in dejal, da je po rešitvi iranskega in sueškega vprašanja to že tretje odstranjeno žarišče nasprotij. Sporazum o Trstu, je zaključil predstavnik, bo v veliki meri vplival na razvoj v Evropi in v ostalem svetu.

Avstrijski podkancler Adolf Schaerf pa je dejal, da bi bilo za Avstrijo STO boljša rešitev; opozoril je, da je Italija med dvema vojnama upravljala Trst na tak način, da nikakor ni bil najugodnejše pristanišče za Avstrijo, in izrazil upanje, da sedanje Italija prejšnjih napak ne bo ponavljala.

Sporazum o tržaškem vprašanju je v središču pozornosti današnjega indijskega tiska. Poleg obširnih agencijskih poročil objavljajo listi tudi poročila svojih dopisnikov in krajše komentarje. «Times of India» pravi, da je bil s tem aktom zaključen oster spor ki je oviral normalne odnose med dvema evropskima državama celih osem let. List «Statesman» pa s svoje strani komentira jugoslovansko reakcijo na sporazum. List ugotavlja, da je bila ta vest sprejeta v Jugoslaviji z zadovoljstvom, toda brez navdušenja.

Nadaljevanje razprave v glavni skupščini OZN

Koča Popović sporočil skupščini, da je bil dosežen sporazum o Trstu

NEW YORK, 6. — Na včerajšnji seji glavne skupščine OZN je jugoslovanski državnj tajnik za zunanje zadeve Koča Popović skupščini sporočil, da je bil sklenjen sporazum o Trstu. Poudaril je pri tem, da je Jugoslavija napravila veliko žrtev v korist miru, ter je izrazil upanje, da bo ta sporazum izhodišče za plodne in prijateljske odnose med Jugoslavijo in Italijo.

Govoril je tudi o vprašanju evropske združitve ter je glede Nemčije izjavil, da ni več mogoče odrekati Zahodni Nemčiji suverenosti in delne oborožitve. Izrazil je tudi upanje, da se bo o sovjetskih predlogih glede razorožitve razpravljalo še na sedanjem zasedanju skupščine.

Med današnjo razpravo je egiptovski delegat sporočil, da bo v nekaj dneh podpisan sporazum med Egiptom in Anglijo o Sueškem prekopu. «V dvajsetih mesecih po podpisu — je pripomnil egiptovski delegat — ne bo niti en tujj vojak več ostal na egiptovskem ozemlju in to bo pomenilo konec dobe sporov in začetek dobe razumevanja»

Izraelski delegat Eban pa je predlagal v zvezi s sporom z arabskimi državami, naj bi kot pripravo za sklenitev mirovne pogodbe sklenili sporazume s katerimi bi se stranke obvezale, da bodo vodile politiko nenapadanja in da bodo na miren način urejale svoje spore ter da bodo medsebojno spoštovale ozemeljsko nedotakljivost in neodvisnost.

Popoldne je indijski delegat Krišna Menon izjavil, da je sporazum med Indijo in Kitajsko prispeval k miru in k stabilnosti v azijskem svetu in važnost tega prispevka se ne more podcenjevati.

Glede Nemčije je Krišna Menon predlagal neposredne razgovore med vzhodnonemško in zahodnonemško vlado. Napadel je nato manilski pakt in je zahteval sprejem pekinških predstavnikov v OZN. O sovjetskih predlogih v zvezi z razorožitvijo je izjavil, da odpirajo nove možnosti za sporazum.

Skupščina je nato izvolila Belgijo, Iran in Peru za nove nestalne člane Varnostnega sveta, ki bodo nadomestili Dansko, Libanon in Kolumbijo.

Končno je skupščina soglasno sprejela na dnevni red sovjetski predlog o razorožitvi, kakor je to včeraj predlagal glavni odbor.

Eden bo govoril danes v Blackpoolu

LONDON, 6. — V Foreign Officeu izjavljajo, da se je zdravstveno stanje zunanjega ministra Edena izboljšalo. Zaradi tega je Eden lahko odpotoval danes popoldne v Blackpool, kjer se bo jutri začel letni kongres konservativne stranke. Eden bo imel jutri na kongresu važen govor o zunanji politiki.

NOVA SOVJETSKA POTEZA PO LONDONSKI KONFERENCI

Molotov predlaga konferenco o Nemčiji in razpravljanje o svobodnih volitvah

V zahodnih krogih so mnenja, da skuša SZ vplivati na debato v francoski skupščini, kjer bo danes poročal Mendès France

BERLIN, 6. — Veliko pozornost je vzbudil govor sovjetskega zunanjega ministra Molotova, ki ga je imel nocoj v vzhodnem Berlinu, kamor je včeraj prišel ob priliki proslave 5. obletnice ustanovitve vzhodnonemške republike. Molotov je v svojem govoru izjavil, da Sovjetska zveza predlaga takojšnje sklicanje konference štirih z ZDA, Veliko Britanijo in Francijo, na kateri naj bi razpravljali o Nemčiji.

«Danes — je med drugim izjavil Molotov — sovjetska vlada izjavlja, da ponovno predlaga vladam ZDA, Velike Britanije in Francije, naj bi sklenili sporazum o umiku vseh zasedbenih sil z ozemlja Zahodne in Vzhodne Nemčije in rešili to vprašanje takoj in brez slehernega obotavljanja. Sprejem tega predloga bi ustvaril ugodne pogoje za zbližanje Vzhodne in Zahodne Nemčije in tudi za združitev Nemčije. Razen tega bi prispeval k nadaljnji popustitvi mednarodne napetosti ter k okrepitvi miru in varnosti v Evropi.»

Molotov je dalje izjavil, da je Sovjetska zveza pripravljena razpravljati o svobodnih volitvah v Nemčiji: «Menimo, da so potrebne svobodne volitve. Nove možnosti so nastale, po neuspehu EOS, za zbližanje glede Nemčije in smo pripravljeni razpravljati o vseh zahodnih predlogih, ki so bili postavljeni na berlinski konferenci glede svobodnih volitev ter o vsakem novem predlogu.»

Z druge strani pa je Molotov v svojem govoru poudaril, da «vsi poizkusi za zopetno militarizacijo Nemčije, katerim je služila londonska konferenca, niso v skladu z iskreno voljo po vzpostavitvi enotnosti Nemčije in so glavna ovira proti sklenitvi mirovne pogodbe».

Pred Molotovom je govoril zahodnonemški ministrski predsednik Grotewohl, ki je izjavil, da bo izvedba sklepov londonske konference privedla nemško ljudstvo v sužnost in do vojne ter da bo vključitev v kakršen koli vojaški pakt pomenila za Nemčijo konec.

Grotewohl je zatem pozdravil sovjetski predlog za sklicanje konference za sklenitev pakta o kolektivni varnosti v Evropi in za «pospešitev sklenitve mirovne pogodbe ter združitve Nemčije».

V zahodnoberlinskih političnih krogih so mnenja, da je sovjetska vlada poslala Molotova v Berlin, zato da na neki način odgovori na izjavo osmih držav, ki so se sestale v Londonu, zlasti pa na izjavo, da zahodne države imajo bonnsko vlado kot edino zakonito predstavnico vse Nemčije. Ponovni predlog za sklicanje konference štirih pa v zahodnih krogih označujejo kot «strateško predajo» in kot poizkus, da se prepreči izvedba londonskih sklepov ter poizkus vplivanja na potek debate v francoski narodni skupščini, ki se bo začela jutri.

Vsekakor pa je predlog Molotova napravil v uradnih krogih Zahodne Nemčije precejšnji vtis, vendar pa sodijo, da bodo zahodne države odklonile pogajanja z Moskvo pred izvedbo londonskih sklepov.

Mendes-France je danes poročal na seji vlade o londonski konferenci. Ministrski svet ga je pooblastil, da po potrebi postavi vprašanje zaupnice med debato, ki se bo začela jutri popoldne v narodni skupščini. Debata bo verjetno trajala dva ali tri dni. Ministrski predsednik bo sam odločil, kdaj naj postavi vprašanje zaupnice, če se mu bo to zdelo potrebno.

Zvečer je Mendes-France poročal v zunanje političnem odboru skupščine. Med drugim je izjavil: «Evropska zamisel se je morala ohraniti in to je predvsem vodilo akcijo francoskih predstavnikov v Londonu. V Londonu je vlada dosegla pristanek na njeno stališče o spremembi nekaterih določb bonnskih dogovorov, ki priznavajo suverenost Nemčiji, in o bruseljskem paktu». Mendes-France je nato sporočil, da se bo o Posarju razgovarjal z Adenauerjem 20. oktobra v Parizu.

Po seji zunanjepolitičnega odbora je predsednik odbora Daniel Mayer izjavil, da je mnenja, da je poročilo Mendes-Francea «napravilo močan vtis» na njegove tovariše.

O seji so objavili tudi uradno poročilo, iz katerega izhaja, da je Mendes-France podrobno analiziral

SPOMINSKI DNEVI

Na današnji dan so bile leta 1943 hude borbe štajerskih partizanov z SS-četami na pobočju Mozirske planine.

TRŽAŠKI DNEVNIK

Danes, ČETRTEK 7. oktobra
Justina Dragonika
Sonce vzide ob 6.10 in zatone ob 17.35. Dolžina dneva 11.25. Luna vzide ob 14,38 in zatone ob 0.10.
Jutri, PETEK 8. oktobra
Brigita, Dragosta

DRUGI DAN ORGANIZIRANIH IN NAPIHNJENIH MANIFESTACIJ

V pomanjkanju spontanega navdušenja si pomagajo s pritiskom in izsiljevanjem

Skupine in posamezniki silili meščane, posebno lastnike lokalov, da so morali izobesiti zastave - Vsiljevanje kokard po 100 lir kos - Blazno dirjanje motoriziranih krdel - Uradne ceremonije

Prvi napad na posebni statut na sodišču

Kot poročamo na prvi strani, je včeraj predstavnik jugoslovanske delegacije v Trstu uradno opozoril predstavnika ZVU na protislovenska gesla manifestantov po mestu in še posebno na predvčerajšnji teroristični napad na slovenski lokal pri Sv. Ivanu.

Upamo, da bodo odgovorne oblasti to opozorilo upoštevale in znale preprečiti eventualne ponovitve takih izpadov. Sicer pa napad na slovenski lokal pri Sv. Ivanu ni bil predvčeraj edini tovrstni «podvig» mlečnozobe drhali. Naknadno smo bili obveščeni, da je skupina motoristov skušala predvčeraj provocirati na Proseku in v Križu. V Prosek je taka skupina prišla okrog 11. ure in hotela tam lepiti italijanske zastave. Ker ji to zaradi nastopa vaščanov ni uspelo, so je oddaljila proti Križu, kjer pa je s svojim poskusok provokacije še bolj pogorela.

Tudi včerajšnji dan je bil dan ceremonij, napihnjene retorike ter tekanja skupin dijakov s trikoloro okoli vratov, v gumbnicah, na hrbtih v obliki pelerine, na vozilih. Tudi včeraj smo videli gospe, kako so vozile po mestu psičke in buldoge, ki so imeli okoli vratu trakove v italijanskih barvah in nekje celo mačko s takimi trakovi. Gre pač za različne stopnje navdušenja in za čudne načine «čaščenja» nacionale zastave, ki ga trezni ljudje ne morejo razumeti.

V predmestjih so bile tudi včeraj le redke zastave, na podeželju jih sploh ni bilo, v samem mestnem središču pa jih je bilo precej več, kar je dokaz, da je moralni (in ne samo moralni) pritisk dobro deloval. V ta namen je ves dan brnel telefon, ki je prenašal več ali manj «vljudne» opomine in pozive, naj ljudje izobesijo zastave. Toda to še ni bilo dovolj: skupine in posamezniki so hodili po hišah, zlasti pa po javnih lokalih, in pritiskali na lastnike, naj izobesijo zastave. Zato je včeraj lahko časopisna agencija ANSA poročala, da je bilo več zastav in «kokard» v gumbnicah meščanov.

Kar se «kokard» tiče, so jih moški in ženske vsiljevali ljudem na raznih ulicah skupno z nekako kolajnico, ki naj bi spominjala na «osvoboditev» Trsta. Vse to so dajali za ceno 100 lir. Marsikdo se je bal zamere ali kaj hujšega in je kolajnico s trakom kupil. Zato ni čuda, če se je število «kokard» pomnožilo v zadovoljstvo ANSE. S takimi metodami se je seveda «navdušenje stopnjevalo».

Včeraj je bil tudi praznik za šolarje, ki so bili oproščeni pouka ter si tako za en dan podaljšali počitnice, potem ko so komaj pokukali v šolo. Uradi in trgovine pa so bili včeraj odprti, ker bodo proglasili praznik tistega dne, ko vkoraka v Trst italijanska vojska. Včeraj so tudi ponovili ceremonijo spuščanja in snemanja zastav na Trgu Unita, kjer so ves dan skupine brezdelnih dam in gospodov čakale, kdaj se pokaže na obzorju «barka». Tu pa tam je prišla na trg povorka dijakov, vsa ovita in pokrita z zastavami, se nato obrnila na obrežje in pred Domom pristaniških delavcev žvižgala. Dijaki pač niso brali včerajšnje «Unita», ki pravi: «Pozdravljamo Tržačane, ki so se ponovno združili z Italijo, toda ne zapustimo bratov, ki jih je izdal krivični sporazum». Take povorke mlečnozobcev so hodile tudi po predmestjih, kakor na primer po Sv. Jakobu, kričale in žvižgale, ker niso videle na oknih zastav. Posebno pa so še dirjale po mestu in v slovenskih predmestjih kolone «motoriziranih oddelkov», ki smo jih že videli predvčerajšnjim in ki so glušile ljudi s svojim trobljenjem.

Za te «centavre» sploh ne veljajo več prometni predpisi, ker se vozijo mimo križišč tudi ko dajejo semaforji rdeči znak, da je cesta zaprta, ter sedijo kar po trije na lambretah in vespah, čeprav je to v običajnih dneh, ko ni «navdušenja», strogo prepovedano. V mestu krožijo tudi govorice, da je baje dalo ravnateljstvo rafinerije Aquila tem dirkačem brezplačno na razpolago po 10 litrov bencina.

Včeraj opoldne se je vrnilo iz Rima predstavništvo občinskega odbora, ki ga je vodil podžupan Visintin, ker župan Bartoli še vedno leži na bolniški postelji in se zato tolaži s pošiljanjem brzojavk, kot na primer županu mesta Trento. Omenjeni predstavniki so prinesli s seboj iz Rima tudi zastavo, ki jim jo je izročil predsednik italijanske republike Einaudi in ki jo bodo izobesili na Sv. Justu, ko vkoraka v Trst italijanska vojska.

Županstvo je včeraj obiskala tudi štafeta iz Gorice, ki je prinesla pozdrave tamošnjega župana, medtem ko je prišel videmski župan osebno pozdravit tržaške občinske može. Mesto Mantova pa je poslalo nekaj poslanic in pozdravov raznih organizacij kar z letalom, ki je krožilo nad Trgom Unità in jih odvrglo nanj v zavoju.

Včeraj se je po mestu tudi razširila vest, da so prvi oddelki Američanov in Angležev že odpotovali, kar pa ni res. Z vlakom se je odpeljala samo skupina ameriških vojakov, ki je bla že pred sporazumom premeščena v Nemčijo in se to torej ne more imeti za začetek evakuacije teh čet.

Radio je javil, da se je včeraj zvečer s ceremonijo snemanja zastav na Trgu Unità «imbandieramento» po dveh dneh končal in da bodo zopet pozvali meščane, naj izobešejo zastave, ko pridejo v Trst italijanske čete. Zato upamo, da se bodo danes nehale po mestu in po predmestjih tudi dirke, ki so sinoči trajale skoro do polnoči, če ne zaradi drugega vsaj zaradi izčrpanja zalog podarjenega bencina.

* * *

Tudi na prizivnem sodišču je bila včeraj neizbežna «patriotična» ceremonija, na kateri je odv. Antonini v imenu tržaške odvetniške zbornice v prisotnosti prvega predsednika prizivnega sodišča dr. Consalva in prvega državnega tožilca dr. Mattere izrazil «zadovoljstvo zaradi konca dolgotrajne muke, v kateri je živelo mesto».

«Solzam zadovoljstva in veselja» je dodal še «singhiozzo» za istrskimi brati in nato dobesedno izjavil, «da je sporazum vzbudil začudenje v srcih Italijanov in da če je v Italiji kako mesto, ki ne bi smelo sprejeti nekaterih klavzul, potem je to ravno Trst». Dodal je, da je «njihova dolžnost, (se pravi njega in njegovih) te klavzule ublažiti».

Kot je razvidno iz omenjenih besed, ki jih je odvetnik izrekel v «imenu vseh ostalih» (čeprav se mnogi med njimi z njim ne strinjajo) je hotel z njimi izraziti svoje šovinistično mnenje samo v sodni dvorani tam, kjer bi moralo biti geslo «Zakon je enak za vse» veljavno tudi za Slovence in tako ščuvati sodno oblast. Kljub temu, da ni jasno in nedvoumno omenil kakšne in katere klavzule so mu ostale na želodcu, pa je vendarle vsem jasno na kaj je mislil.

Namesto odgovora, opozarjamo omenjenega šovinističnega odvetnika samo na čl. 3 posebnega statuta, ki pravi dobesedno: «Podžiganje nacionalne in rasne mržnje na obeh področjih je prepovedano in vsako tovrstno dejanje se bo kaznovalo».

Mislimo, da je ta klavzula dovolj jasna, in da je tudi odv. Antoniniju ne bo mogoče «ublažiti», oz. okrniti kakor bi bila njegova želja.

VČERAJ POPOLDNE V DEVINSKEM GRADU

PRVI URADNI SESTANEK med Wintertonom in De Renzijem

O podrobnostih glede predaje oblasti bodo razpravljali danes v Vidmu. Ob brezbrižnosti domačinov so za patriotično demonstracijo poskrbeli italijanski priseljenci in dame iz Trsta

Včeraj popoldne okrog 15. ure je poveljnik Tržaškega področja gen. Winterton sprejel v devinskem gradu italijanskega generala De Renzija, ki ga je italijanska vlada določila, da prevzame oblast področja A. Pred sprejemom v gradu sta italijanskega generala sprejela na štivanskem bloku dva zavezniška podpolkovnika. Prihodu na blok je prisostvovala tudi skupine Italijanov, ki so prišli z zastavami iz Trsta, ker se domačini niso niti zmenili za dogodek.

Po kratkem postanku je gen. De Renzi odpotoval v Devin, kjer ga je pred gradom čakala častna straža dveh čet angloameriške vojske. Tu je italijanskega generala pozdravil major ameriške vojske. Po pregledu častnih čet je italijanski general v spremstvu italijanskega političnega svetovalca markiza Fracassija šel v grad, kjer ga je na dvorišču sprejel gen. Winterton. Sestanek je trajal okrog pol ure, nakar so prišli na vrsto prisotni fotografski in filmski reporterji. Ob zaključku razgovorov je bil kratek sprejem, katerega se je udeležilo kakih 30 domačih in tujih novinarjev.

O sestanku med britanskim in italijanskim generalom je bil izdan naslednji komunikè:

«Ob priliki današnjega popoldanskega sestanka sta se gen. Winterton in gen. De Renzi sporazumela o glavnih točkah načrta za predajo oblasti področja Trsta, ki je sedaj pod upravo držav ZDA in Velike Britanije, Italiji in o prihodu italijanskih čet.

Podrobnosti tega načrta bodo obravnavali na sestanku dveh glavnih štabov, ki se bosta sestala že jutri v Vidmu».

* * *

O prihodu italijanskega generala De Renzija v Devin, je radio Trst I. oddajal sinoči posebno reportažo. Po reportaži sodeč bi morali biti v Devinu zbrani vsaj vsi prebivalci vasi, ki naj bi dočakali italijanskega generala, vzklikali Italiji in italijanski vojski. V resnici pa ni bilo tako. Že na štivanskem bloku je italijanskega generala sprejela skupina ljudi, ki so prišli z avtomobili iz Trsta. Od domačinov ni bilo žive duše. Tudi italijanskih zastav ni bilo videti nikjer na štivanskih hišah.

V Devinu pa ni bilo skoraj nič boljše. Le nekaj desetin ljudi se je zbralo z zastavami na trgu pred gradom. Še te so pripeljali iz nove italijanske vasi «Villaggio San Marco» in nekaj jih je prišlo iz Sesljana. Po pripovedovanju domačinov so bili to sami italijanski priseljenci. Hkrati pa se je zbrala tudi radovedna množica domačinov, ki so opazovali predvsem priprave dveh vojaških čet za sprejem italijanskega generala. Italijanske zastave pa so bile izobešene v glavnem na sedežu finančnih straž, na šolskem poslopju in na redkih hišah, kjer stanujejo priseljeni Italijani. Vse navdušenje se je omejilo na hripavo kričanje nekaterih mladeničev ovenčanih z trobojnico in na nekaj italijanskih šolskih otrok, ki so jih za to priliko zbrali.

Drugače tudi ni moglo biti. Štivan in Devin, ki sta izrazito slovenski vasi, nista mogla sprejeti zastopnika bližnje republike drugače, kot z molkom in čakanjem, kaj jim bo prinesla ponovna italijanska uprava, ki jo naši ljudje tako dobro poznajo iz preteklih izkušenj.

SVOJ PRISPEVEK ZA DIJASKO MATICO

lahko oddaste najbližjemu poverjeniku, ki je v vsaki vasi, v predmestjih in v posameznih mestnih okrajih. Če pa Vam to ni mogoče, oddajte svoj prispevek

tajništvu Dijaške Matice v Ul. Roma 15/II.

na uredništvu Primorskega dnevnika v Ul. Montecchi štev. 6

ali

v upravi Primorskega dnevnika v Ul. sv. Frančiška 20/III.

Na Vašo željo pa Vas obišče poverjenik na domu ali v Vašem uradu. Treba je le, da nas obvestite na telefonsko številko 31119 ali 93167. Tako mislimo, da ne more biti zavednega Slovenca, ki bi ne mogel oddati v «Tednu za našega dijaka» svojega prispevka.

Odbor Dijaške Matice

Roditeljski sestanek v Dijaškem domu

Uprava Dijaškega doma vavi vse starše svojih rednih in zunanjih gojencev na

prvi roditeljski sestanek,

ki bo v nedeljo 10. t. m. ob 9. uri v Dijaškem domu v Ul. Buonarroti 31.

Potrebno je, da se starši gojencev, tako nižješolcev kakor tudi višješolcev tega sestanka gotovo udeležijo, ker je to v interesu vzgoje in napredka njihovih otrok.

Prosimo za točnost.

Uprava

SEZNAM PRISPEVKOV ZA TEDEN NASEGA DIJAKA

Dr. Angel Kukanja 10.000, dr. Frane Tončič 10.000, Boris Race 2.000, Avgustin Gregorič 1.000, L. Hrovatin 5.000, Josip Mihalič 5.000, N.N. 3.000, družina dr. Josip Oblak 2.000, Lucijan Fabjan 1.000, Rafael Perko 1.000, Anton Nardin 1.000, Smiljan Starc 1.000, Friderik Znidaršič 1.000, Adele Gruden 1.000.

UPRAVIČENE PRITOŽBE potnikov filobusa št. 20

Preobremenitev proge v jutranjih in večernih urah se je po ukinitvi miljskega parnika ob čutno povečala - Kaj je s čakalnicami za zimo

Prejeli smo:

O filoviji št. 20, ki povezuje mesto z Miljami, je bilo že mnogo govora. To ni nič čudnega, saj je bila ta linija ves čas od svoje otvoritve nekaka pepelka ACEGAT. Res je sicer, da vodstvo ACEGAT ne misli tako, toda potniki na tej liniji imajo marsikaj reči na njen račun in to povsem upravičeno.

Komaj šest mesecev po otvoritvi te linije je vodstvo ACEGAT objavilo statistiko o dohodkih posameznih liniji, ki so v režiji ACEGAT. Po teh podatkih, če se ne motimo, je bila linija 20, to je miljska filovija, kar na drugem mestu in sicer takoj za linijama 1 in 10, ki sta tedaj vezali Sv. Ano s središčem mesta. Vozila te linije so bila do skrajnosti natrpana in ni bil redek primer, da je prišlo do zelo ostrih prerekanj med potniki in osebjem, ko so morali mnogi potniki, ki se jim je mudilo v službo, ostati na cesti. Vse mogoče pritožbe potnikov in tudi časopisja pa so bile zaman, vodstvo ACEGAT je na vse to ostalo nemo.

Da je pa samo uvidelo, da je linija 20 preobremenjena in to predvsem v zgodnjih jutranjih in v prvih popoldanskih urah, dokazuje dejstvo, da je napravilo nekak popis ali kontrolo potnikov na tej liniji ter na vzporedni liniji 19 z namenom, da bi morda podaljšalo linijo 19, ki se do sedaj ustavlja na Ulici Flavia, do Dacja in tako vsaj delno razbremenilo linijo 20, ki jo obremenjujejo potniki z Dacja in iz Domja. Toda vodstvo ACEGAT je tedaj našlo izgovor, da bi moralo v linijo 19 vnesti še eno vozilo, ki ga pa nima in tako je načrt ostal le na papirju, potniki pa so se še naprej tiščali v prenatlačenih vozovih, se pritoževali ter pogosto tudi zamujali službo.

Zadnje dni pa so se razmere še poslabšale. Od pretekle nedelje ne vozi več miljski parnik in vsi oni Miljčani, ki so se doslej vozili na delo in z dela z njim, se vozijo s filovijo. Če pa računamo, da se je vsako jutro vozilo iz Milj v Trst s parnikom okoli 700 delavcev in uradnikov, sta dve vozili, ki ju je vodstvo ACEGAT dalo na razpolago liniji 20, zelo premalo in zato je te dni na raznih postajališčih prava revolucija. To se posebno opaža na postajališčih v Žavljah in pri Dacju, kamor prispe vozilo že prenatrpano, na postajališču pa čaka tudi po dvajset ali celo trideset potnikov, ki se jim mudi v službo odnosno na delo. Suvanje in prerivanje je edino sredstvo in ni redek primer, da se posamezno vozilo ustavi na postajališču tudi po dve minuti ali še delj in da na koncu pustil še več potnikov na tleh.

Zato je povsem razumljivo nezadovoljstvo ljudi, ki imajo pravico do vsaj nekoliko primernejše prometne zveze na delo in domov. Ob takih priložnostih se sliši marsikatera pikra na račun ACEGAT. Potniki namreč pravijo, da najde ACEGAT ob nedeljah dovolj prevoznih sredstev za prevoz potnikov na stadion pri Sv. Ani, dočim ne najde vozil za prevoz ljudi na delo. Tudi ob nedeljah, posebno poleti, je na liniji 20 dovolj vozil, saj vozijo včasih kar vsakih pet minut. Potniki tudi zatrjujejo, da bi lahko vzeli po kako vozilo na nekaterih linijah v središču mesta, kot na primer na liniji 5 in 11, saj so te linije zelo blizu, na dva koraka od Trga Goldoni, dočim je od Dacja ali celo od Žavelj, da ne govorimo seveda o Miljah, mnogo predaleč v mesto.

Kot smo izvedeli, je dalo ACEGAT na linijo 20 dve novi vozili, ki ju je nabavilo baje nalašč za to. Toda, kakor smo že rekli ne moreta ti dve vozili nadomestiti miljskega parnika in zato je na tej liniji ob jutranjih in zgodnjih popoldanskih urah neznosno. In to je treba čim prej urediti in to s povečanjem voznega parka na dvajsetici, ali vsaj s podaljšanjem devetnajstice do Dacja, kar bi vsaj nekoliko razbremenilo dvajsetico.

Pa še nekaj bi morali omeniti glede tega. Že pred leti je bilo precej govora o čakalnicah, ki bi jih morala ACEGAT napraviti na raznih postajališčih ob liniji 19 in dvajset. Mislimo tu predvsem na čakalnice pri Sv. Ani, pri Dacju in v Žavljah. Prehajamo v jesen in nato v zimo, ki nam bo prinesla, kot vedno, slabo vreme: burjo, dež in mraz. Na teh postajališčih čaka po navadi tudi po dvajset ali celo trideset potnikov, ki morajo čakati na dežju in vetru tudi po deset minut in več. Kot smo zvedeli, je že pred letom ACEGAT predložila mestni občini načrt za gradnjo čakalnice pri Sv. Ani, toda mestna občina se baje upira, ker bi predložena čakalnica motila estetično sliko trga pred stadionom. V to da občina ne more dovoliti tam gradnje kakršnekoli barake ali kaj podobnega smo tudi mi prepričani, hkrati pa smo prepričani, da ni ACEGAT predložila načrta kar tako, brez vsakega ozira na urbanistične načrte in estetiko. Upravičeni smo zahtevati, da se zadeva premakne z mrtve točke, kajti na račun estetičnih vidikov morajo stotine meščanov trpeti mraz in vse podobne vremenske neprijetnosti, kar pray gotovo ni dopustno.

Da je to res, nam dokazuje dejstvo, da je ACEGAT postavilo na trgu pri Sv. Ani poseben kiosk ali bolje utico za svojega uslužbenca, nadzornika proge (Capolinea). Nihče nima nič proti temu, da je uprava ACEGAT to storila, toda če ima pravico do čakalnice uslužbenec, imajo pravico do nje tudi potniki. In to velja tako za trg pri Sv. Ani, kakor tudi za Dacjo in Žavlje.

ŠOLA GLASBENE MATICE

TELESNO - VZGOJNA SOLA za otroke od 5. do 12. leta.

PRICETEK 15. X. 1954.

Vpisovanje vsak dan dopoldne od 9.—12. ure v prostorih šole Glasbene Matice v Ul. R. Manna štev. 29/I.

GLEDALIŠČE VERDI

Danes se prične pri gledališki blagajni prodaja vstopnic za koncert tržaškega filharmoničnega orkestra, ki bo v nedeljo ob 11. uri. Na koncertu, ki ga bo dirigiral Luigi Toffolo, bodo izvajali Brahmsove skladbe. Sodelovali bosta tudi solistki Liliana Hussu in Alma Pezzi.

izleti

IZLETI SPD

Izlet na Bled, ki bo dne 17. oktobra. Vpisovanje na sedežu vsak dan od 18. do 19. ure.

V nedeljo 10. t. m. priredi SPD popoldanski izlet po kraškem grebenu od Opčin do Bazovice. Odhod iz Trsta z openskim tramvajem ob 14 uri.

Motoklub «Jadran» Občine organizira 17. oktobra izlet v Dornberg-Zalj hrib. Vpisovanje še danes 7. t. m. na sedežu.

Osvobodilna fronta

OF za dolinski in miljski okraj priredi v nedeljo 17. oktobra izlet z avtobusom v Crnikal v Istri ob priliki kulturne prireditve. Vpisovanje v večernih urah na sedežu v Dolini in v ostalih vaseh okrajev na občajnih mestih še danes. — Za miljski okraj vpisovanje pri Lazarju Veljaku.

Zaprta cesta

Zaradi urejevanja cestišča, bo Ul. Gatteri na odseku med Ul. Battisti in Drevoredom XX. septembra zaprta za promet od 11. t. m. do zaključka del.

ADRIA EXPRES

ADEX IZLETI

16., 17., in 18. oktobra 1954 POREC — ROVINJ.

16. in 17. oktobra 1954 REKA — OPATIJA.

17. oktobra 1954 STORJE, SENOŽECE, POSTOJNA.

Vpisovanje še danes.

23. in 24. oktobra 1954 (dvodnevni) STANJEL — BRANIK — ZALI HRIB — ILIRSKA BISTRICA — KNEZAK — PIVKA

23. in 24. oktobra 1954 (enoinpoldnevni) KOZINA-HERPELJE — SKOCIJAN — DIVAČA — LOKEV

Vpisovanje do 14. okt. pri «ADRIA-EXPRES» Ul. Cicerone št. 4. pritl. Telefon 29243

KINO

Rossetti, 16.00: «Vandejski heroj», A. Nazzari, Carla del Poggio.
Excelsior, 21.15: «Napolitanski utrinki», gala predstava.
Fenice, 16.30: «Sesti kontinent».
Nazionale, 16.30: «Pandora», Ava Gardner in James Mason.
Filodrammatico, 16.30: «Hondo», John Wayne.
Arcobaleno, 15.30: «Pravljična Indija».
Astra Rojan, 16.30: «Smrtna plima», B. Stanwick, B. Sullivan.
Cristallo, 16.00: «Operacija Mistero».
Grattacielo, 16.00: «Trije novci v vodometu», D. McGuire, J. Peters.
Alabarda 16.00: «Magdalena», M. Toren, Jacques Sernas in Gino Cervi.
Ariston, 16.00: «Sovražnica», Elisa Cegani, Cosetta Greco in Frank Latimore.
Armonia, 15.00: «Nedolžni plačajo», M. Lotti, O. Toso.
Aurora, 16.00: «19. jata bombnikov», R. Scott, Pat O'Brien.
Garibaldi, 15.30: «Odpusti mi, mama!», G. Rondinella in E. Glori.
Ideale, 16.00: «Ona ga je hotela», W. Chiari in L. Bose.
Impero, 16.00: «Nevaren prehod», Jeanne Crain, Michael Rennie.
Italia, 16.30: «Nj. Visokost je dejala: Ne!», Elena Giusti, Ugo Tognazzi.
Viale, 16.00: «Pošast v črni leguni», Richard Carlson.
Kino ob morju, 16.15: «Uničena patrulja».
Massimo, 16.00: «Javni sovražnik štev. 1», Fernandel in Zsa Zsa Gabor.
Moderno, 16.00: «Smrtno prestrašeni», D. Martin, J. Lewis.
Secolo, 16.00: «Dolgo čakanje», Clark Gable, Lana Turner.
Savona, 16.00: «Izprehod», Valentina Cortese, R. Stoppa in R. Rascel.
Skedenj, 18.00: «Podmornica prikazen».
S. Marco, 16.00: «Pogubljeno plime», S. Granger, V. Mobson.
Vittorio Veneto, 15.30: «Prepovedane ustne», Ivonne Sanson, Irene Galter, Juliette Greco.
Mladoletnim prepovedano.
Azzurro, 16.00: «Zlati pajčolan», Rod Cameron, Orlean Wheller.
Belvedere, 14.30: «Pekinški ekspres», J. Cotten, C. Calvet.
Marconi, 16.00: «Rdeči pantera», R. Taylor.
Novo cine, 16.00: «Dinosavrovo prebujenje», Paul Christian in Paula Raymond.
Odeon, 16.00: «Rojena včeraj», J. Holliday, William Holden in B. Crawford.
Radio, 16.00: «Orli na Pacifiku», Rosalind Russel, F. MacMurray.
Venezia 16.00: «Bratje Italijani».

RADIO

ČETRTEK, 7. oktobra

KOPER

254,6 m ali 1178 kc

Poročila v slov. ob 5.40, 7.00, 13.30, 19.00 in 23.30. Poročila v ital. ob 6.15, 12.45, 19.30 in 23.00.
6.45 Jutranja glasba; 6.50 Pregled tiska; 7.00 Jutranji koledar; 7.30 Zenski kotiček; 12.00 Koncert priljubljenih opernih arij in duetov; 13.45 Zabavna glasba; 14.15 Beležke o tehniki; 14.45 Kulturni razgledi; 15.00 Koncert dekliških zborov X. gimnazije in zavoda za glasbeno vzgojo; 17.00 Vedre melodije iz operetnega sveta; 17.30 Od Sombora do plavega Jadrana; 18.00 Poročila v hrvaščini; 18.15 Mladi slovenski solisti pred našim mikrofonom; 18.40 Zabaval vas bo ljubljanski plesni sekstet; 19.30 Sport; 21.45 Igra komorni orkester iz Stuttgarta; 23.10 Glasba za lahko noč.

TRST II.

11.30 Lahki orkestri; 12.00 Predavanje; 12.10 Za vsakogar nekaj; 13.00 Slovenski oktet; 13.20 Priljubljene lahke melodije; 14.00 Operni duetti; 14.15 Kulturni obzornik; 17.30 Plesna glasba; 18.40 Liszt: Sonata v g-molu; 19.15 Mandolinistični sekstet Sv. Justa; 19.00 Mamičina povestica; 20.00 Nesmrtne melodije; 20.25 Italija 20.05 Vokalni tercet; 20.25 Sport; Siegfrieda; 20.42 Zabavni orkestri; 21.00 Dramatizirana zgodba; 21.30 Iz operetnega sveta; 22.00 Glasbeno predavanje; 22.30 Mali senet: Le Cyd, suita iz baleta; 22.46 Večerni ples.

TRST I.

11.00 Za vsakogar nekaj; 11.50 Operna glasba; 18.20 Koncert klarinetista Giorgia Brenjagina; 21.05 Simfonični koncert, dirigent Nino Sonzogno.

SLOVENJA

327,1 m, 202,1 m, 212,4 m

Poročila ob 5.00, 6.00, 7.00, 12.30, 15.00, 17.00, 19.30 in 22.00. Glasbena medigra; 11.00 Radijski koledar; 11.35 Koncert za violino in orkester v G-duru KV 216; 12.00 Kmečka glasba; 12.10 Igra godbe tiskarjev; 13.30 Za vsakogar nekaj; 14.00 Iz tehnike; 14.10 Opoldanski koncert; 15.45 Operetna glasba; 16.10 Utrinki iz literature Jerome Klapka: Trije možje v čolnu (odlomek); 16.30 Želeli ste poslušati; 17.10 Popoldanski simfonični koncert; 18.00 Okno v svet; 18.10 «Pesem skozi stoletja» (ciklus pesmi iz domače in mednarodne ustvarjalnosti); 18.30 Modni kotiček; 18.40 Skladbe slovenskih avtorjev poje Marijan Rus; 19.20 Komorni koncert; 20.00 Domačini aktualnosti; 20.15 «Četrtkov večer» domačih pesmi in napevov.

TELEVIZIJA

17.30 TV za otroke; 21.20 Orkester Boneschi; 23.00 Ponovitev poročil.

TELEFONSKE STEVILKE ZA PRIMER NUJNOSTI

Rdeči križ	366 - 60
Gasilci	2 - 22
Policija	2 - 23

«UNION»
Svetovno znana zavarovalnica od leta 1828 je v TRSTU, UL. VALDIRIVO 14 tel. 27512 - 35939
Prokurator RAVNIK

IZLETI - U.V.S.E.T.
Turistični urad
Ul. F. Filzi 5 - Tel. 35-519

16. in 17. oktobra 1954 dvodnevni izlet v LJUBLJANO BLED

16. in 17. oktobra 1954 enoinpoldnevni izlet v OPATIJO - REKO ILIRSKO BISTRICO
Vpisovanje še danes.

23. in 24. oktobra 1954 dvodnevni izlet v CRNI VRH IDRIJO
Vpisovanje do 15. oktobra.

31. oktobra in 1. nov. 1954 dvodnevni izlet v STORJE SENOŽECE POSTOJNO TOMAJ - DUTOVLJE KOMEN - KOSTANJEVICO MOTOVUN - BUZET

31. oktobra — 1., 2., 3. in 4. novembra 1954 izlet z vlakom v ZAGREB in LJUBLJANO
Vpisovanje do 21. oktobra.

7. novembra 1954 enodnevni izlet v HERPELJE - KOZINO MATERIJO OBROVO PODGRAD
Vpisovanje do 29. okt.

NA IZREDNI SEJI NABREŽINSKEGA OBČINSKEGA SVETA

ITALIJA SE JE VRNILA V NASPROTJU Z VOLJO IN ŽELJAMI PREBIVALSTVA

V svoji resoluciji daje obč. svet predvsem poudarek zahteve po resničnem spoštovanju popolne narodne enakopravnosti slovenskega prebivalstva

Včeraj zvečer se je ob 18.30 sestal na izredno sejo nabrežinski občinski svet, ki je razpravljal samo o nastalem političnem položaju v naši coni. Župan je uvodoma na kratko obrazložil zgodovino tržaškega vprašanja, nakar je predlagal resolucijo upravnega odbora. Svetovalec Drago Legiša je nato predlagal drugo slično resolucijo.

Po 10-minutnem odmoru so vskladili obe resoluciji v eno samo. V tej resoluciji se ugotavlja, da je prišlo do prihoda Italije v nasprotju z voljo in željami prebivalstva, kar je izrazil tudi nabrežinski občinski svet v številnih resolucijah in poslednjič, ko je to resolucijo podpisalo okrog 2000 volivcev. Poseben poudarek pa daje občinski svet na priznavanje resnične enakopravnosti obeh narodnosti na tem področju, na zaščito narodnih, političnih, gospodarskih in socialnih interesov tukaj živečega slovenskega ljudstva ter poziva na mirno sožitje Slovencev in Italijanov.

Glasovanje se je vzdrževal tov. Srečko Colja, ki je dejal, da je že mnogokrat izrazil svoje mnenje, o tržaškem vprašanju in tudi o resolucijah, ki so bile predložene v tej zvezi v občinskem svetu.

* * *

Po zasedanju občinskega sveta je nabrežinski župan sprejel predstavnike iredentističnih skupin (med njimi so bili večinoma ljudje iz Trsta), zvedeli smo, da so razpravljali o zastavi na občinskem poslopju. Nabrežinska občinska uprava namreč ni razobesila italijanske zastave, ker tega po zakonu ni dolžna in ker občinski svet temu nasprotuje.

* * *

V sredo se je sestal dolinski občinski svet, ki je razpravljal o novem položaju in kjer je bilo govora o zaščiti Slovencev. To vprašanje je bilo tudi predmet posebne resolucije sprejete na tem zasedanju.

Zrelostni izpiti na slov. višji realni gimnaziji

V jesenskem roku šolskega leta 1953-1954 so se na Državni višji realni gimnaziji s slovenskim učnim jezikom v Trstu, ki ima poleg razredov z učnim načrtom realne gimnazije tudi razrede z učnim načrtom klasične gimnazije in liceja, zaključili zrelostni izpiti, ki so dali naslednji izid:

Zrelostni izpit realne gimnazije so uspešno opravili: Cibic Friderik, Daneu Emil, Ferluga Lucijan, Hrovatin Ivan, Jagodic Darijo, Martelanc Angel, Mohorčič Livija, Lokar Aleš, Pipan Egidij, Bole Alojzij.

Klasični zrelostni izpit so uspešno opravili: Busechian Ivan, Pavlica Pavel, Pettirosso Robert, Salvi Benjamin, Calzi Ana, Luin Livija, Milli Savina.

4 kandidati so bili odklonjeni, 2 z realne gimnazije in 2 s klasične gimnazije.

Tat vespe se je sam prijavil

V prvih jutranjih urah se je oglasil na policiji 17-letni Mariano Vecchio iz Ul. delle Campanelle in prijavil tatvino 200.000 lir vredne vespe, ki jo je pustil na cesti pred glavnim kolodvorom. Policija je takoj po prijavi obvestila razne patrulje o tatvini, vendar vespe niso mogli najti.

Okoli 10. ure pa se je prijavil policijskemu poveljstvu 29-letni Edoardo Testa iz Vercellija (Italija) in prostovoljno izjavil, da je on tat Vecchiove vespe. Dodal je, da si je prisvojil vozilo s katerim je nato odšel na Opčine, kjer ga je pustil na cesti. Še prej pa je ukradel rezervno kolo, ki ga je mel pri sebi in ga je zato takoj izročil agentom. Mladenič je pojasnil, da je ukradel ker je bil brez denarja in v težkem finančnem stanju.

Vespo so kasneje izročili lastniku, tata pa so spravili v zapor in ga prijavili sodišču.

Nezgoda med igro

Med tekanjem s kotalkami po igrišču v Ul. Orlandini je 14-letni Argeo Fiumana iz Milj nerodno padel, pri čemer se je močno udaril po roki. V bolnišnici, kamor so ga pripeljali z rešilnim avtom so mu zdravniki ugotovili zlom zapestja desne roke.

Po prvi pomoči in drugih potrebnih ukrepih so fanta odslovili s prognozo okrevanja v 30 dneh.

Dva požara

V noči med torkom in sredo sta izbruhnila dva požara in sicer eden v bližini zdravilišča v gradnji na Trsteniku, drugi pa v seniku 65-letnega Ivana Milkovića iz Gropade št. 51.

Medtem ko je prvi požar zajel travo in drevesca in se razširil na prostor 10.000 kvadratnih metrov, je drugi uničil 100 stotov sena in hudo poškodoval streho in pod senika ter nekatere prostore bližnje hiše. Milković, ki je bil zavarovan proti požaru, je utrpel 1.500.000 do 2.000.000 lir škode.

Pisma uredništvu

Tovariš urednik!

V torek 5. t. m. sem bil slučajno pri tajnici Dijaške Matice, ko je prišla k njej starejša gospa in ji prinesla prispevek za «Teden za našega dijaka».

Darovalki sem v razgovoru dejal «Ker ste se sami potrudili sem, je najboljši znak, da je Vaš dar zares iz srca».

«Želo malo sem dala, ker več res ne zmorem, toda mislim, da je prav danes treba, da damo vsi, ki smo zavedni». In je besedi «danes» dala prav poseben poudarek.

Tovariš urednik!

Napisal sem Vam teh nekaj vrstic predvsem zato, ker mislim, da je s svojimi besedami ta skromna žena povedala mnogo več kot je mogla povedati s svojo skromno, vendarle iz srca dano vsoto. Če bodo vsi Slovenci njeno besedo razumeli, se bomo tudi v novih razmerah ne le ohranili, temveč tudi napredovali.

Pozdrav!

Vaš naročnik.

LOGIČNA ODLOČITEV VOJAŠKEGA SODIŠČA

OSEM OSEB OPROŠČENIH OBTOŽBE POSESTI OROŽJA

Gre za mladeniče iz Saleža, s Proseka in iz Križa, ki jih je policija aretirala zaradi starega zarjavelega in neuporabnega orožja

Predsednik zavezniškega vojaškega sodišča za določevanje narokov je ob koncu včerajšnje razprave, med katero so obravnavali nekaj primerov obtoženih beguncev, podal naslednjo:

«29. septembra je bila skupina obtožencev ilegalne posesti orožja prijavljena sodišču. Te dni sem imel priliko proučiti policijsko poročilo in sem zaradi tega sklenil vse skupaj oprostiti obtožbe.

Ni mogoče reči, da orožje, ki je bilo najdeno pri obtožencih, spada v vrsto orožja v pravem pomenu besede. Za posest tega ni mogoče soditi nobenega. Zaradi tega bom še danes podpisal dekret o oprostitvi.

Tožilec — Predlagam, da se orožje zapleni.

Preds. — Ukazujem, da predmete za

O VSEBINI IN POMENU glavnih določb sporazuma

Napisal Vladimir Popović, predsednik zunanjepolitičnega odbora Zvezne ljudske skupščine

Neurejeno vprašanje Trsta so več let uporabljali kot sredstvo pritiska in motenj nasproti Jugoslaviji. Če upoštevamo zgodovino tega vprašanja in vsebino doseženega sporazuma, tedaj lahko brez pretiravanja rečemo, da je Jugoslavija dosegla še eno veliko zmago.

Ob koncu vojne je nastalo v vprašanju Trsta proti Jugoslaviji dovršeno dejstvo. Naše vojaške sile, ki so osvobodile mesto in okolico, so ga morale zapustiti spričo ultimata generala Wilsona in ga pozneje izročiti Italiji. To se je nadaljevalo tudi v povojnih letih. Najprej so objavili tristransko deklaracijo, za njo londonsko, potem pa deklaracijo z dne 8. oktobra. Vse te deklaracije pa nikoli niso bile podlaga za ureditev tržaškega vprašanja. Kar naprej so vztrajali na izpolnitvi teh svojih javnih obljub. S tem je bil vnaprej onemogočen sleherni neposredni in stvarni sporazum med Jugoslavijo in Italijo kot najbolj zainteresiranima strankama. Na italijanski strani so tržaško vprašanje uporabljali kot pomemben instrument v notranji, še bolj pa v zunanji politiki. V Italiji si niso upali poudarjati zahtev nasproti drugim, marveč samo proti Jugoslaviji, ki so jo smatrali za izolirano tako od Vzhoda kakor tudi od Zahoda. Italija je bila na vsej črti proti zbližanju med Jugoslavijo in zahodnimi ter balkanskimi državami. Na vse mogoče načine so skušali spremeniti politiko zahodnih držav nasproti Jugoslaviji. Trst je bil v njinovih rokah glavno sredstvo, da bi to dosegli. Zato italijanske vlade niso hotele delati za sporazum o tržaškem vprašanju.

Dejavnost SZ prek Varnostnega sveta v tem vprašanju je pravzaprav izpodbujala italijanske aspiracije nasproti Jugoslaviji. SZ je skušala izkoristiti neurejeno vprašanje Trsta kot sredstvo za barantanje z zahodnimi državami.

Grozila je velika nevarnost, da bi se uveljavila metoda izsiljevanja in diktata v mednarodnih stikih v škodo male dežele, ki želi samo mir in miroljubno enakopravno sodelovanje, v škodo Jugoslavije, njenih zakonitih pravic.

Odločnemu stališču jugoslovanske vlade, ki je zmeraj uživala enotno podporo vseh naših narodov, je treba pripisati, da se to ni zgodilo. Zahodne države so naposled spoznale, da je treba iskati ravnotežje med jugoslovanskimi in italijanskimi koristmi, to se pravi, da ureditev tega vprašanja ne le more, temveč tudi mora biti dosežena v sporazumu z Jugoslavijo, kakor ga je zmeraj predlagala. Jugoslavija je napela vse sile in prispevala vse žrtve. S tem si je pridobila ugled in simpatije med svobodoljubnimi narodi, pa tudi med tistimi, ki ji v tem primeru niso bili naklonjeni. S svojim stališčem v tem vprašanju je jugoslovanska vlada izpričala realistično in pametno pojmovanje potreb, da se ureče pereča vprašanja v jugoslovansko-italijanskih odnosih. Jugoslavija je s tem prispevala svoj veliki delež k stvari miru in sodelovanja v tem delu sveta.

Poglejmo si kratko vsebino sporazuma:

Sporazum določa, da bosta vladi ZDA in Velike Britanije vključili vojaško upravo cone A STO, umaknili oborožene sile iz cone A in prepustili upravo določenega področja cone A italijanski vlaski vlada bosta takoj razširili svojo civilno upravo na dogočena področja. Spomenica o soglasju bo sporočena Varnostnemu svetu OZN.

V zvezi s tem cilnom je treba opozoriti na nekatere momente. Prvič, v njem ni govora, da STO de iure preneha. Rečeno je, da je končana vojaška uprava in da se vzpostavi civilna. De iure, s stališča normalnega mednarodnega prava, STO torej še naprej obstaja. Na področje STO se jugoslovanska in italijanska suverenost ne razteza. Gre torej za nekakšno začasnost te ureditve. Dokončni sporazum o ukinitvi STO ter razširitvi italijanske in jugoslovanske suverenosti na dele STO bi morali ratificirati v skupščini, ker gre za teritorialne spremembe. Toda cilj in smisel tega sporazuma je (kar pride do izraza na več mestih), da se spremeni v razširitev civilne uprave brez posebnih omejitev govori v prid tega. Glede dokončnosti pa je vendarle glavno nekaj drugega, namreč da je konec sporazuma povezan z začetkom in da obsega: Ko bo sporočena o soglasju parafirana na konferenci petih, bosta vlade Velike Britanije in ZDA objavili deklaracijo, da nikakor ne bosta podpirali zahtev bodi Italije bodi Jugoslavije glede na ozemlje pod suverenostjo ali upravo druge strani. Vladi Velike Britanije in ZDA bosta pozvali Francijo, naj objavi podobno deklaracijo. (To se je že zgodilo! Op. ur.).

Od tega trenutka se torej ne le vladi Anglije in ZDA, marveč tudi francoska vlada javno zavezujejo, da ne bodo podpirale italijanskih pretenzij. Takšna stopnja dokončnosti pravzaprav zadostuje, da se spremeni v trajno stanje. Sporazum je torej začasen po obliki, po vsebini pa dokončen. Obnovitev STO je praktično izključena, ker je STO s tem sporazumom likvidirano. Zdaj ni več pristašev STO. Zato se nam zdi, da tudi sovjetska vlada, ki formalno te misli še ni opustila, dejansko ne bo znova načenjala vprašanja obnovitve STO

O teritorialnih določbah sporazuma so največ razpravljali. Od nas so zahtevali posamezne dele cone B za malenkostne koncesije v zaledju mesta Trsta. Vztrajali so na zamenjavi pasu morske obale v coni B za nekatere vasi in zaledje mesta Trsta. To so ponujali Za Koper, Piran, in celo za Izolo. Kot nemogoče pa so odklanjali, da bi Jugoslavija dobila širši izhod v Tržaški zaliv. Zato se je postavila naša vlada na stališče, da za takšno koncesijo v coni A ne kaže razkosati cono B. Ko so torej takšne spremembe postale nemogoče in ko sta jih obe strani odklonili, tedaj so prišle v poštev manjše korekture na demarkacijski črti, odnosno v okviru meje med obema conama v STO v prid Jugoslavije. Jugoslavija je dobila kakih 11,5 kvadratnih kilometrov s približno 3000 prebivalci na Miljskem polotoku. Italija pa ne dobi v coni B ničesar. Meja se bo premaknila najpozneje v treh tednih po parafiranju Spomenice. Ko bo Italija prevzela civilno upravo v nekoliko zmanjšani coni A, se bo sestala mešana jugoslovansko-italijanska komisija, da bo dokončno določila meje na terenu.

Sporazum predvideva obojestranska poroštva za enakopravnost mednarodnih manjšin. Statut za enakopravnost manjšin je sestavni del sporazuma, ki ga je izdelala mešana komisija v okviru konference petih. Načela, izražena v točki 2. v zapisniku so: pravice človeka in osnovne svoboščine brez diskriminacije, prepoved netenja nacionalne in rasne mržnje, enaka možnost dostopa na vsa mesta in funkcije v javnih službah, priznanje enakopravnosti jezika v uradni rabi (kar pomeni dvojezičnost), pravico do neoviranega kulturnega razvoja in ohranitev etničnega značaja, neoviran gospodarski razvoj, kakor tudi načelo, da nova politična in teritorialna razdelitev ne bo uveljavljena, ne da bi upoštevali etnično sestavo področja in celoti.

Doseženo je bilo tudi soglasje, da bo italijanski vladi predloženo, naj skliče konferenco predstavnikov Jugoslavije in Italije, pa tudi Avstrije in po možnosti ostalih koristnikov tržaške luke. To bi bila konferenca, na kateri bi sklenili potrebne dogovore o uporabi statuta luke.

Sporazum določa, da se v Trstu ustanovi slovenska kreditna ustanova. To bi bil kreditni zavod. To mora storiti zavezniška vojaška uprava in zahtevati privolitev, da ta ustanova ostane, tudi ko se bo italijanska civilna uprava razširila na Trst. Določeno je tudi, da bo jugoslovanska manjšina v Trstu dobila ustrezna poslopja za svoje kulturno delovanje.

Dogovorili so se, da bo v spomenici o soglasju vključena izjava, da se vladi Italije in Jugoslavije strinjata, da ne bosta sprožili nobene pravne ne upravne akcije za preganjanje ali diskriminacijo proti kateremukoli prebivalcu področja, ki pride pod njuno civilno upravo na podlagi Spomenice.

Sporazum določa, da ti deželi, ki imata v Trstu politične in trgovske predstavnike, ta predstavništva preosnujeta v konzulate. Po besedilu tega sporazuma bo naša gospodarska delegacija preosnovana v generalni konzulat.

Sporazum govori tudi o gospodarskih terjatvah, o vprašanju opcije in načinu odplačila. V roku, o katerem se bosta sporazumeli Jugoslavija in Italija, bi uredili vprašanje optantske imovine in medsebojno obračunali to imovino, katere protivrednost bi bila naložena v banki. Sporazum govori tudi o finančnih vprašanjih in prejšnjih dogovorih. Smisel tega je, da se vprašanje naših reparacij, od katerih smo že dobili eno tranšo, uredi hkrati.

Če presojamo zadevo z ožjega jugoslovanskega stališča, takšna ureditev tržaškega vprašanja za nas ni ugodna. Menim pa, da je naši javnosti jasno, da Trst, ki pomeni za nas glavno korist v coni A, zdaj nikakor ne more biti vključen v Jugoslavijo.

Hkrati je sporazum naša velika zmaga. Italijani se prej niso hoteli niti razgovarjati na podlagi razdelitve med conama A in B, marveč so hoteli po vsej sili dobiti, če ne že vse cone B, pa vsaj nekaj krajev v njej. Zdaj so privolili v to, da nam dajo del cone A, da pa od cone B ničesar ne dobe.

Ozemlje, ki ga Jugoslavija dobi v coni A, ni veliko. Nekaj pa je le. Razširi se okolica Kopra, okrepe se naše pozicije v Tržaškem zalivu. Potrjuje se torej tisto, kar smo trdili, da je namreč demarkacijska črta krivična in da jo je treba spremeniti v naš prid. Med to ureditvijo in enostranskim sklepom z dne 8. oktobra, je velikanska bistvena razlika. Ozemlje 11,5 kv. km, ki smo ga dobili, je pravzaprav simbolično in v njem je izraženo dejstvo, da Jugoslavija ne sprejema vsiljenih sklepov. To je zmaga načela, da vprašanj, življenjsko važnih za naše narode, ni moč urejati brez naše privolitve in našega sodelovanja. Ne smemo pa pozabljati, da je lahko Jugoslavija to dosegla samo v položaju, ko se je spremenilo razmerje med silami, ko se je povečal njen ugled. Zato je to za Jugoslavijo pomemben uspeh.

S sporazumom je pripoznana važnost gospodarske funkcije mesta in luke Trsta za njegovo zaledje. Upoštevana je gospodarska in politična zainteresiranost Jugoslavije na ozemlju, ki bo pod italijansko upravo. Pripoznana je specifičnost tega področja, to se pravi pripoznane so jugoslovanske koristi v coni A, česar pred 8. oktobrom ni bilo. Za našo manjšino smo izbojevali statut, ki postane temelj za njeno svobodnejše in boljše življenje. Italija mora povrniti Slovencem v Trstu in v coni A gmotno škodo, ki jim je bila storjena za dolgoletne raznarodovalne politike in gospodarske diskriminacije.

STO, takšno, kakršno je bilo doslej, je dejansko pomenilo, da je cona A italijanska, zaradi česar so bile možnosti za zaščito koristi naše manjšine neznatne. Nadaljevalo bi se raznarodovanje, ki se je bilo začelo v vsem obalnem pasu in naše ljudi bi izseljevali v prekomorske dežele. Zato nudi sporazum našemu življu poroštvo, da si bo svoje pravice izbojeval in jih ohranil. Ko bo izenačena v političnih pravicah in ko se bo gospodarsko okrepila, bo naša manjšina živa vez dobrih sosedskih odnosov in sodelovanja, ki je obojestransko potrebno in ki jo želi tako naše kakor tudi italijansko ljudstvo.

Sporazum je hud udarec za tiste sile v Italiji, ki se nočejo odpovedati hegemonistični politiki na Jadranu in v Sredozemlju. Te sile so doživele hud poraz svoje politike nasproti Jugoslaviji, zlasti pa poraz v svojih poskusih, da bi naše deželo potisnile v tisti položaj, v kakršnem je bila predvojna Jugoslavija, to se pravi, da bi jo podredile italijanskih koristim. To je hkrati poraz njihovih poskusov, da bi tudi tokrat pridobili zahodne države za uresničenje te svoje politike. Očitno je, da sta položaj in ugled Jugoslavije zdaj takšna, da obravnavajo velesile koristi Jugoslavije drugače, kakor so jih prej. Jugoslavija je s tem sporazumom znatno okrepila svoj mednarodni položaj.

Sporazum hkrati odpira pot k sodelovanju z vsemi tistimi silami v Italiji, ki to resnično žele, in omogoča urediti tudi vsa ostala, še neurejena vprašanja.

Poudarili smo že, da je sporazum o STO širšega pomena. Naporom Jugoslavije je treba predvsem pripisati, da je odpadel eden izmed elementov napetosti na svetu. Zato smo prepričani, da bo to pozdravila vsa miroljubna svetovna javnost. Lahko pričakujemo, da bo umik angloameriških vojaških sil iz Trsta kmalu privedel tudi do umika okupatorskih sil iz Avstrije, kar bo pomenilo nov prispevek k stvari miru in omogočilo plodno sodelovanje na tako občutljivem področju v Evropi.

Sporazum koristi silam miru na svetu. Ohraniti mir za čim daljše obdobje — to pa je zdaj glavno. Jugoslavija daje tudi tokrat svoj veliki prispevek k tej stvari.

(Iz «Borbe»)

ČAS TRGATVE

NENAVADNI VIRI HRANE

Človeška rasa uporablja deloma nekatera manj znana hranila. Tako so žuželke važen sestavni del v prehrani Azijcev in Afričanov. Morski plevel je koristno hranilo po industrijskem postopku.

Eskimi jedo v ogromnih količinah surovo meso tjulenja, če ga je dovolj. Stiri kg mesa ni nič preveč za doraščajočega mladeniča. Sladkor in moka sta uvedeni hranili, ki ne vplivata slabo na njihovo zdravje.

Afričani sade banane, sladek krompir, kasavo in so korak više na lestvici civilizacije, kakor Avstralci. V deževni dobi nalove rib. Posuše jih na soncu, kakor meso divjih živali, kadar je lov obilen. V nekaterih vaseh imajo tudi ovce, koze in govejo živino. Srečal sem tudi plemena, ki jedo krokodile, na pr. Lango v Ugandi, plemena, ki jedo strupene kače, na pr. Kridi v Severnem Kamerunu, ljudožrce v Zah. Afriki in v Tanganyiki, ljudi, ki jedo leve, ki jedo svoje sovražnike.

Poleg navedenih hranil jedo tudi velike podgane, ježevce, opice, velike polže, suhe žabe, palmove črne žužke in kuščarje. Te delikatese spirajo z velikimi količinami palmovega olja.

V Siamu jedo pajke in ličinke nekega molja, ki napada kavo. Pražijo jih z rižem. Kralj Rama VI. je bil poseben ljubitelj teh ličink, a se ni dotaknil jastoga ali raka, češ da je umazan v načinu svoje prehrane. Zdelo se mu je gnusno, da Evropejci jedo gnil sir in razkrojeno divjačino. Na njegovem dvoru so jedli pražene kobilice, cikade, čebele in ličinke, osje ličinke, mravlje z jajci in ličinkami ter krilate termite, ne samo domačini, temveč tudi Evropejci. Zelo cenjen je v Siamu tudi velikanski vodni hrošč «Lethocerun indicus», ki je dolg več kot 7 cm in ima močan okus, kakor gorgonzola sir. Hrošči in njihove ličinke, ki jih pražijo potem, ko so jih namakali v kokosovem olju so tudi priljubljeni; prav tako dva ogromna pajka, prvi Nephila maculata se uživa surov in ima okus kakor zelje, drugi Melopocus albostriatus je 6 cm dolg in ima po praženju okus, kakor mozeg v kosteh piščanca.

Tropske rase se hranijo s termiti, gosenicami, kobilicami in s tem nadoknadijo pomanjkanje protoinov. Na ta način ostanejo zdravi. Naši običaji in predsodki so proti takšni prehrani, čeprav prirojen instinkt ni.

«Zakaj ne bi jedli žuželk?» je naslov knjige, ki jo je spisal v Londonu V. N. Holt leta 1885 s sledečim posvetilom: «Žuželke pojedo vsako zeleno stvar, ki raste in mi kmetje stradamo. Dobro, jejmo jih in se redimo!»

Prebivalci Afrike, Azije in obeh Amerik se hranijo tudi z žuželkami. Analiza bi lahko prepričala dvomljivce o hranilnih vrlinah velikega števila žuželk.

V orientalskih deželah jedo kaleče žitarice in stročnice. Med kaljenjem je količina vitamina C povečana, zato bi bilo priporočljivo, da se uvede takšna hrana tudi v druge dežele.

V Ameriki pripravijajo opojno pijačo «pulque» iz kaktusa. Ta pijača je tudi zelo hranljiva.

Morski plevel in alge se predvidevejo za prispevek k prehrani bodočih generacij. Holoturije, brizgači ali morske kumare, ki žive na morskem dnu med algami, prav tako. Kitajci jih nazivajo hai-shen in jih nabirajo celo v daljni Afriki in Polineziji.

Chodella, enostaničen organizem, je alga, ki bo izbrana kot hrana za bodočnost. Vsa chorella je užitna in poln njene teže je protein. Noben poljedelski pridelek ne proizvaja toliko proteina kakor chorella (43,3/4 ton na ha).

Iz 404.700 ha, kjer bi gojili alge, bi se lahko oskrbeli vsi ljudje na svetu s 30 grami proteina na dan. — Raziskovanje nadaljuje Carnegie Institute v Washingtonu, pa tudi na Japonskem, v Izraelu in v Veliki Britaniji napreduje.

Dr. Aleksander Lenard

Kako odpraviti krizo v kapitalističnem sistemu

Spričo dejstva, da je zaradi kapitalističnega izkoriščanja delovno ljudstvo prikrajšano za del proizvedene vrednosti, kar povzroča nadprodukcijo ali podkonsum in s tem ponavljajoče se krize v kapitalističnem sistemu družbene proizvodnje, je naš sotrudnik prišel na sicer zanimivo a po našem mnenju dokaj utopistično zamisel, ki naj bi odpravila to dedno neskladnost.

Danes vladajo in odločajo v Ameriki največji bogataši, ki se trudijo na vse kriplje, da bi zadušili komunizem. Javno napadajo sicer le komunizem, dejansko pa ni njih borba naperjena le proti komunizmu, ampak je naperjena proti vsemu, kar le od daleč diši po socializmu. Zelo značilen za mišljenje ameriških bogatašev je pogovor med neko ameriško damo in ameriškim pisateljem in časnikarjem Jamesom A. Michenerjem, ki je po drugi svetovni vojni prepotoval vse jugovzhodne azijske dežele. Ta pogovor je objavljen v njegovi knjigi «The voice of Asia», Bantam Books New York, 1951, na strani 278 in se v prevodu glasi takole:

«V nekem ameriškem mestu me je pozvala neka inteligentna žena in mi je rekla, da je vznemirjena zaradi Indije, ker da je nekaj čitala, kar da jo je zelo hudo zadelo». «Zakaj naj bi mi darovali Indijcem pšenico, ko imajo njih knezi in maharadže toliko denarja?»

Jaz sem odgovoril: «Tudi mnogi Indijci se temu čudijo, tam se že govori o tem, da bi se morali bogataši močneje obdavčiti, da bi prišli do potrebnega denarja za izkopavanje globokih vodnjakov ter za gradnjo cest, ki bodo potrebne za agrarno reformo».

Ona je rekla: «Obdavčiti bogataše? To zveni kakor socializem!»

Jaz sem nadaljeval: «In vlada si bo najbrž izposodila denar v inozemstvu, da ustvari določene ključne industrije».

Ona je zavpila: «Državna lastnina! To je vendar državni socializem».

Vprašal sem jo: «Kako naj bi sicer izkopali vodnjake? ali zgradili ceste?»

Ona mi je odgovorila: «Mi ne smemo pomnoževati državnega socializma po svetu. Vi vendar soglašate s tem, mar ne?»

Jaz sem odgovoril: «Jaz sem takšen nasprotnik državnega socializma v Ameriki, da me moja žena zmerja z nazadnjakom. Toda zdaj govorimo o izkopavanju globokih vodnjakov in o agrarni reformi v Indiji. Ali je mogoče indijske kmete, o katerih sva govorila, obdavčiti tako visoko, da bi se plačala ta dela?»

Ona je rekla: «Vem, da nimajo denarja. Vendar ne smemo trpeti napredovanja državnega socializma».

Jaz sem jo vprašal:« Hočete tedaj, da pustimo indijske kmete v rokah zamindarjev?» (Ko so vladali v Indiji, so Mohamedanci poverili pobiranje davkov zamindarjem, bogatim podjetnikom, ki plačajo državi dogovorjeno vsoto, potem pa po mili volji odirajo kmete.)

Ona je rekla: «Tega, česar nikakor ne smemo dopustiti, je razlastitev, ki so jo začeli že izvajati v Angliji».

Jaz sem jo vprašal: «In kaj bi vi vendar napravili?»

Nato je precej dolgo razmišljala in slednjič odgovorila: «Tega sama ne vem. Toda ena stvar je, ki je ne smemo dovoliti, in sicer napredovanje socializma».

Kdor pazljivo posluša glasove, ki prihajajo iz Amerike, je že davno prišel do zaključka, da misli kakor ta dama tudi vsa v Ameriki in nele v Ameriki vladajoča gospoda, samo da si razni Dullesi ne upajo tega tako jasno povedati, da bi razne Spaake, brez katerih bi že davno doživeli politični bankrot, ne spravili v zadrego. To brezmejno sovraštvo proti vsem, ki se borijo za boljše življenje, pa ne bi bilo nevarno, ako ne bi ameriški bogataši razpolagali s peklenskimi bombami. Res je, da imajo take bombe tudi tisti, katere bi hoteli ameriški imperialisti uničiti, in da prav zaradi tega najbrž ne pride do nove vojne in da bo morda že sama gospodarska katastrofa zrušila stari gospodarski sistem. Vendar ni izključeno, da se ne bi kapitalisti, ko jim bo tekla voda v grlo, poslužili tudi najgrozovitejših uničevalnih sredstev. Vsled ogromne industrializacije, predvsem v Ameriki, je stari gospodarski sistem vsekakor prišel že davno do svoje končne, to je smrtne krize. Tako ali drugače, poginiti mora. Ako sproži tretjo svetovno vojno, bo med njenimi ruševinami predvsem kapitalistični gospodarski sistem, ako ne, pa ga bo zadušila gospodarska katastrofa, ki jo bo povzročila naraščajoča brezposelnost, katera izvira iz vedno težavnejšega razpečavanja tako imenovane nadprodukcije v inozemstvu. To razpečavanje pa postaja tembolj omejeno, čimbolj se množijo države, ki so iz kapitalističnega prešle v nov gospodarski sistem. Kapitalistični gospodarski sistem bo torej ali podlegel v bodoči vojni ali pa ga bo uničila gospodarska katastrofa.

V prvem primeru morajo države z novim gospodarskim sistemom nadaljevati svoje oboroževanje, da odbijejo imperialistični napad, v drugem pa, da ga preprečijo. Dokler pa so k socializmu stremeči, miroljubni narodi prisiljeni, da se oborožujejo, ne morejo zaživeti v tistem blagostanju, za katero se borijo in ki jim je zagotovljeno po odpravi kapitalizma.

Ako hočemo to čimprej doseči, ne smemo čakati na cbe zgoraj omenjeni eventualnosti, temveč moramo delati na tem, da kapitalistične države z odpravo tako imenovane nadprodukcije, brez vojne in brez gospodarske katastrofe preidejo v socializem. Kakor vemo,je nadprodukcija zgrešen, pravzaprav sleparski izraz, s katerim skušajo kapitalisti prikriti nezadostni konsum v kapitalistični produkciji, in bi ga morali pravilno zamenjati z imenom podkonsum. Že sam ta pravilni izraz nam odkriva glavno napako v kapitalističem gospodarskem sistemu. Ta izraz nam pove, da kapitalistični

(Nadaljevanje na 4. strani)

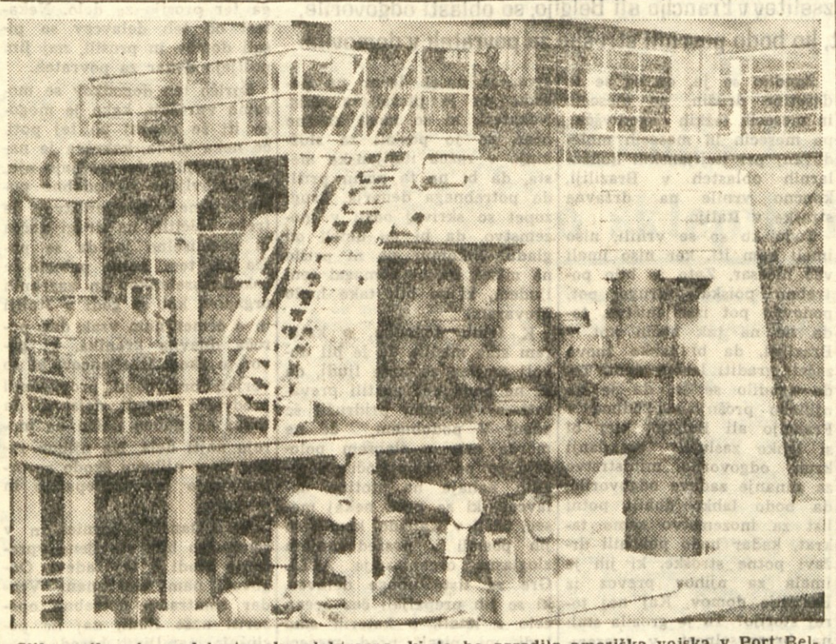

Slika prikazuje model atomske elektrarne, ki jo bo zgradila ameriška vojska v Port Belvoiru v bližini Washingtona. To bo poskusna jedrna elektrarna sorazmerno malega obsega, določena za vojaške potrebe; vendar bo hkratu nudila izkustva za gradnjo takih elektrarn za civilno uporabo

POT SKOZI TEMO

ODLOMEK

VI.

Vemo, da je Torberg znal povedati mnogo stvari, ki jih ljudje niso razumeli. In oni drugi, ta klavrna podoba moža, se ni mogel opravičiti pred svojo vestjo, da bi o tem ne molčal. Fej! K vragu, pa taka vest! pravim jaz.»

Noče pripovedovati o materi, je mislil Brynjar. Tisto, kar bi rad vedel, skriva. Ali se temu pravi govoriti po resnici? In spet je nadaljevala.

«Vse stare čenče so spravili na dan in jih navajali. Celo stvari iz otroških let. Ti nisi o tem nič slišal in tudi ni treba, da bi zvedel; ljudje so mislili in govorili, da jo je tvoj oče Törrisu zagodel. Zatrjevali so, da je bil on tisti, ki je nekoč ob nevihti odvezal vrv, s katero je bila njegova ladja privezana k obali doli v pristanišču, da jo je gnalo k Törrisovi in je nato vihar odnesel obe, da sta se razbili in potopili. Törris je bil na ladji, a se je rešil. toda ljudje so pač videli v tem nekakšen poizkus uboja. Vedeli so, da je Torberg za visoko ceno zavaroval svojo ladjo. Da je Törris zavaroval svojo jahto še više, o tem pa kakor da niso nič vedeli.

Takšni so! Nekateri izmed njih. In zdaj so morali z vsem tem na dan, da bi videli, ali mu bodo mogli do živega. He! Torberga tistikrat niti doma ni bilo, kakor se spominjam, ko se je to zgodilo.

Svinje, pravim; bedni črvi, ne ljudje, pravim, ob rojstvu bi jih morali podaviti in poslati nazaj! Ne, ne mislim to tako, obzirni moramo biti do njih in bogu hvaležni, da moremo.

Kaj vse so govorili po vasi! In v vsem tem ni bilo niti trohice resnice. Potem pa še tista vaša dekla Daaret, ki se je pred sodiščem neprestano samo cmerila, kot bi bila sokriva. Ravno ona, ki bi morala vstati in pričati tako, da bi vsa zadeva imela glavo in rep in bi tako vsaj malo pripomogla k stvari. Kaj šele Ana Margita, ki se je delala za prijateljico tvoje matere: rekla je, da je bolna! in leži še danes. Pa vsi drugi. Hudič jih vzemi!

Ah, da, človek se skoraj pregreši, če se tega spomni. Toda zdaj je vse za nami, ne mislimo več na to stvar».

Brynjar je vstal in hotel oditi. Ves čas, kar je sedel tu, ga je spreletaval mraz.

«Nisem mnogo mislil na mater, dokler nisem prišel sem, dokler vas nisem slišal govoriti o njej. Ali mi ne morete o njej nič povedati? Ali moram res tako oditi domov?»

Zmajala je z glavo, resno umirjena:

«Dragi fant! Ne veš, kaj govoriš. Kaj neki bi ti mogla pripovedovati? Torberg in ona sta živela v miru in zadovoljstvu do konca njenih dni. Ona počiva v miru tam, kjer leži, vseeno kaj je bila. Morebiti res ni prinesla sreče na posestvo, ko se je tja preselila, pa tudi sramote nam ni prinesla. Tega ne more nihče trditi. Otroci pa, Brynjar, nimajo pravice misliti slabo o svoji materi. Spoštovati morajo očeta in mater. Ne pozabi tega, da ti bo dobro na zemlji!»

Tako ljudje govore in molče; to je spoznal, takšni so. Ali bi ne bilo morebiti pametno, ko bi jih mogel napraviti drugačne?

«Ne, rajši misli na Turido, svojo sestro. Tudi to se je Torbergu moralo pripetiti! Bolehen otrok, ki gre in se kar tako zaroči. Se zaroči v tej dobi! Resda, to ni bila naša navada.

Da, da, da. Zdaj nam je šla nekaj časa huda. A bodo prišli tudi za nas boljši časi, z božjo pomočjo».

Brynjar je moral v trgovino in pozdraviti Hansena, temu se ni mogel ogniti

Hansen je bil neverjetno majhen, sicer pa še nekam čeden možakar. Videti je bilo, da se je malo prej umil in počesal. Govoril ni skoraj nič. Mislil si je pač svoje. Brynjar je gledal zdaj njega, zdaj njo in prišel je do tega, da utegne biti življenje čisto zabavno, če ga človek lahko gleda s prave strani, toda vsaj on ni imel sedaj časa za to.

Ko se je namenil oditi, je teta Dina rekla:

«Torberg bi se lahko mirno pogovoril z menoj. To mu je hudo potrebno. Spomni ga. Zdaj, ko je tako sam; saj bi moral vedeti, kje sem in kdo sem».

«Mislim, da to tudi ve,» je zamrmral Brynjar.

«Hm,» se je oglasil Hansen.

STARA DEKLA NA DOMACIJI

Ko se je vrnil domov, ni vedel, kaj naj počne. Šel je v gornjo kamro in poiskal Daaret.

(Nadaljevanje sledi)

«Gregorčičeva založba» bo tudi letos izdala Koledar. Hkrati s Koledarjem pa boste mogli dobiti za majhen denar tudi letošnje knjige «Prešernove družbe». Odlomek, ki ga objavljamo smo vzeli iz zanimive povesti «Pot skozi temo» norveškega pisatelja Olava Duuna.

Razpis abonmaja za sezono 1954-55

Gledališče Slovenskega Primorja s sedežem v Kopru razpisuje abonma za vse okraje Slovenskega Primorja

NOVA GORICA — SOLKAN

Vsak abonent bo videl 6 predstav. Abonmajske cene za vso sezono so naslednje:

I.	prostor	320 din
II.	prostor	270 din
III.	prostor	220 din

ILIRSKA BISTRICA — POSTOJNA — SEZANA — TOLMIN

Vsak abonent bo videl v vsakem kraju 5 predstav. Abonmajske cene za vso sezono so naslednje:

I.	prostor	270 din
II.	prostor	230 din
III.	prostor	180 din

AJDOVSCINA — IDRIJA

Vsak abonent bo videl v vsakem kraju 4 predstave. Abonmajske cene za vso sezono so naslednje:

I.	prostor	220 din
II.	prostor	180 din
III.	prostor	140 din

Vpisovanje v vseh krajih do 10. oktobra 1954.

I Z O L A

Vsak abonent bo videl 6 predstav. Abonmajske cene za vso sezono so naslednje:

I.	prostor	420 din
II.	prostor	320 din
III.	prostor	280 din

Vpisovanje abonmaja do 10. oktobra 1954.

PIRAN — PORTOROŽ

Vsak abonent bo videl 8 predstav, od tega 4 v Piranu in 4 v Portorožu. Abonmajske cene za vso sezono so naslednje:

I.	prostor	570 din
II.	prostor	420 din
III.	prostor	280 din

Vpisovanje abonmaja do 10. oktobra 1954.

K O P E R

Za Koper sta razpisana dva abonmaja:

Red A — premierski
Red B — sindikalni

Vsak abonent bo videl 11 predstav. od tega 7 v izvedbi GSP, 3 SNG iz Trsta in 1 iz pozneje določenega gledališča iz Slovenije.
Abonmajske cene za vso sezono so naslednje:

Parter 1 — 44		
Lože		
I. vrsta	1.000 din	700 din
Parter 45 — 91		
Lože		
II. vrsta	900 din	630 din
Galerija		
I. in II.	750 din	525 din
Galerija III.		
Sredina	650 din	455 din
Stranska	550 din	415 din
II. vrsta	450 din	315 din
Galerija IV.	350 din	245 din

Vpisovanje abonmaja do 10. oktobra 1954. dnevno od 10. do 12. ure v gledališki pisarni v Kopru.

TRST, četrtek 7. oktobra 1954

VREME Vremenska napoved za danes: Toplejše vreme z zmerno oblačnostjo. Od časa do časa tudi nekaj padavin. — Včerajšnja najvišja temperatura v Trstu je bila 19.1 stopinj; najnižja pa 12.3 stopinj.

PRIMORSKI DNEVNIK

RADIO

Opozarjamo vas na sledeče oddaje: **Koper:** 15.00: [illegible] dekliških zborov iz Ljubljane. — **Trst II.:** 22.30: Massenet: Le Cyd, suita iz baleta. — **Trst I.:** 18.20: Koncert klarinetista Giorgia Brezigarja. — **Slovenija:** 16.10: Jerome Klapka: Trije možje v čolnu.

ŠPORTNI DNEVNIK

LAHKA ATLETIKA

Angleži in Angležinje proti Belgijcem in Francozinjam

Navajamo nekaj rezultatov z dvobojev med lahkoatleti Anglije in Belgije in lahkoatletinjami Anglije in Francije. Obakrat je zmaga pripadla Angliji; proti Belgiji v razmerju 102:60, proti Franciji pa 58:38.

MOSKI:

Kopje: 1. Tucker (A) 60,77; 2. Davis (A) 60.

440 yard ovire: 1. Stoclet (B) 54"1; 2. Kane (A) 54"2.

1 milja: 1. Shenton (A) 4' 13"2; 2. Keen Wood (A) 4' 13"2; 3. Reiff (B) 4'17"2.

100 yard: 1. Ellis (B) 10"; 2. Vercruysse (B) 10"1; 3. Vercruysse R. (B) 10"1; 4. Railton (A) 10"2.

Palica: 1. Elliot (A) 4,25; 2. Schmidt (A) 3,81.

4x440 y: 1. Anglija 3'29"; 2. Belgija 3'45"2.

220 yard: 1. Ellis (A) 22"2; 2. Shenton (A) 22"2; 3. Germonprez (B) 22"4; 4. Vercruysse (B) 22"5.

120 yard ovire: 1. Hildreth (A) 14"8; 2. Parker (A) 14"9; 3. Depauw (B) 15"2.

880 yard (pol milje): 1. Henderson (A) 1'51"6; 2. De Muynck (B) 1'52"1; 3. Chataway (A) 1'54"4; 4. De Coghel (B) 1'58"2.

Višina: 1. Herssens (B) 1,85; 2. Delelienne (B) 1,85; 3. Cox (A) 1,83.

Krogla: 1. Savidge (A) 16,02; 2. Van de Zande (B) 14,35; 3. Pharaoh (A) 14,12.

2 milji: 1. Hanswyk (B) 8'56"4; 2. Maynard (A) 8'57"8; 3. Brett (A) 8'57"8.

Daljina: 1. Cruttenden (A) 6,70 m.

ŽENSKE:

Daljina: 1. Lambert (F) 5,53; 2. Glothin (F) 5,51; 3. Cawley (A) 5,43; 4. Hoskin (A) 5,41.

Disk: 1. Allday (A) 40,05 m; 2. Giri (A) 39,01.

80 m ovire: 1. Seaborne (A) 11"3; 2. Laborie (F) 11"4; 3. Flament (F) 11"5.

220 yard: 1. Hampton (A) 24"7; 2. Luftus (A) 25"5.

100 yard: 1. Surgess (A) 11"2; 2. Wheeler (A) 11"5.

Krogla: Lariviere (F) 11,95;

* * *

FUETTERER 200 m — 21,1

Na neki lahkoatletski prireditvi v Koblenzu je Nemec Will vrgel kopje 74.06 m, kar bi bilo nov nemški rekord, toda kopje se ni zapičilo v tla. Fuetterer je premagal Pohla na 200 m; dosegla sta 21.1 in 21.5 (in Blummel 21,8).

Se nekaj rezultatov:

100 m: Pohl 10"6, Fuchs 10"8; 400 m: Bonah 48"2. Dreher 48"4, Hegg (Švica) 48"7; 3000 m: Cawrenz 8'38"8, Dohrow 8'38"8; 110 m ovire: Steines 14"8; 400 m ovire: Fischer 54"4; 3000 m ovire: Schmalz 9'13"2; daljina: Oberbeck 7.01; disk: Oweger 49.02; kopje: Will 74,06, Kosehel 68.85.

Češkoslovaški atleti premagali Švede

Lahkoatletski dvoboj med ČSR in Švedsko v Pragi se je končal z zmago Čehov s 117:106. Čehinje pa so premagale Švedinje s 63:42. Dež je otežkočil tekmovanje.

Rezultati zmagovalcev drugega dne (rezultate prvega dne smo že objavili):

400 m ovire: Ericsson (Šv.) 53"2.

Krogla: Skobla (ČSR) 17,05.

Kladivo: Malek (ČSR) 57.47.

800 m: Jungwirth (ČSR) 1'50"4.

Višina: Nilsson (Šv.) 2.00.

200 m: Janeček (ČSR) 21"8.

10.000 m: Zatopek (ČSR) 29'43"8.

Kopje: Bengtsson (Šv.) 72.30.

Daljina: Fikejz (ČSR) 7.18.

4 x 400: Švedska 3'16"0; ČSR 3'16"6.

Deseteroboj: Moravec (ČSR) 6043 točk.

Ženske:

800 m: Muellerova (ČSR) 2'16"8.

200 m: Manusson (Šv.) 27"0.

Višina: Modrachova (ČSR) 1:59.

4 x 100: Švedska 49"7; ČSR 49"8.

Kolesarji za dirko Pariz-Tours

PARIZ, 5. — Za zadnjo cestno dirko v sezoni v Franciji Pariz — Tours so organizatorji med drugimi izbrali Francoze Bobeta, Duponta in Hassenforderja, Belgijec Schilsa (lanski zmagovalec), Van Steenbergena, Impanisa, Debruyna, Nemca Mullerja, Švicarje Kobleta, Küblerja, Schaera, Huberja, Plattnerja, Holandca Gerrita Voortinga in Italijane Ceramija, Defilippisa, Fornaro, Montija, Pezzija, Assirellija, Filippija, Gismondija, Giacchera, Crippo, Favera, De Santija, Sereno, Giudicija, Messino, Coletta, Conterna, Ciollija, Minardija, Petruccija, Magginija, Grossa in Padovana.

Namiznoteniški turnir v dvorani „Zlati pajek"

Slovensko dijaško društvo «Simon Gregorčič» v Gorici priredi v nedeljo 10. oktobra t. l. ob 10. uri dopoldne namiznoteniški turnir, katerega se lahko udeležijo srednješolci, akademiki in drugi. Na razpolago bodo razne nagrade. Vpisovanje in pojasnila, vsak večer na sedežu društva v Ul. Ascoli 1/I., od 20. do 21. ure

Odbor

Panameriški teniški turnir

MEXICO CITY, 6. — Pričel se je teniški turnir za panameriško prvenstvo. Tony Trabert je zelo dobro začel in premagal Mehikanca Juana Hernandeza s 6:3, 6:0. Tudi ostali Američani ki so v Mehiki pravkar odigrali dvoboj za Davisov pokal, so se dobro odrezali.

Ostali včerajšnji rezultati: Moylan (ZDA) - Garcia (Meh.) 6:1, 6:2; Davidsson (Šved.) - A. Palafox (Meh.) 6:0, 6:3; Bergelin (Šved.) - C. Palafox (Meh.) 6:2, 6:2; Regal (Juž. Afr.) - Cardena (Meh.) 6:3, 6:1; Larsen (ZDA) - Chávez (Meh.) 6:2, 6:4; William (Juž. Afr.) - Ochoa (Meh.) 6:2, 6:4; Becker (V.B.) - Galvin (Meh.) 10:8, 6:4; Barrett (V.B.) - Hernandez (Meh.) 6:2, 6:4.

Rus Beršin, ki ima komaj 16 let in je visok samo 1.63 m, je skočil v višino 1.95 m!

S 7:0 IN 2:0 STA ZMAGALI MLADINSKI REPREZENTANCI

MONZA, 6. — Mladinska reprezentanca je premagala mladino Atalante s 7:0 (3:0). Reprezentanca je nastopila v prvem polčasu v postavi: Romano; Rota, Corsini; Montico, Maldin, Delfino; Dalmonte, Colombo, Rosa, Ronzon, Savioni. Vse tri gole je dal Rosa.

V drugem polčasu pa je bila postava: Sarti; Rota, Molino; Montico, Zanier, Delfino; Dalmonte, Colombo, Rosa, Ronzon, Stivanello. Štiri gole so dosegli Rosa, Stivanello, Ronzon in Colombo.

Državna mladinska reprezentanca pa je igrala proti mladini Interja in zmagala z 2:0 (2:0). V prvem polčasu so nastopili: Stefani; Comaschi, Zagatti; Turchi, Bernasconi, Invernizzi; Conti, Pivatelli, Virgili, Passarin, Bizzari. Gola sta v prvem polčasu dosegla Virgili in Bizzari.

Znatno slabša in brez golov je bila igra v drugem polčasu, ko so igrali: Pontel; Comaschi, Zagatti; Orzan, Bernasconi, Invernizzi; Valentinuzzi, Pivatelli, Bonafin, Passarin, Bizzari.

* * *

BUDIMPEŠTA, 6. — Madžarsko moštvo Honved bo sodelovalo na turnirju, ki bo 13. oktobra v Bruslju. Honved, ki je bil še večkrat madžarski prvak, bo nastopil proti moštvu West Bromwich, ki je zmagovalec v tekmovanju za angleški pokal.

Kazenske posledice nedeljskih tekem

MILAN, 6. — Za prekrške na nogometnih tekmah zadnje nedelje bo morala plačati Pro Patria 75.000 lir, Lazio 60.000, od posameznih igralcev pa Comaschi (Napoli) 10.000, Vivolo (Lazio) in Rosetta (Fiorentina) po 9000, Gariboldi, Fossati, Frasi (vsi Pro Patria), Olivieri (Spal), Magnini, Cervato, Segato, Bizzari (vsi Fiorentina) 6000. Tržaška tekma med Triestino in Sampdorio je bila brez posledic take vrste.

DNEVNIK SLOVENCEV V ITALIJI

MEŠANI OBČUTKI V MEŠČANSKEM TABORU GLEDE SPORAZUMA

Za Goričane niso važne politične špekulacije pač pa vsakodnevna trda borba za zaslužek

Na sedežu monarhistov niso izobesili zastave, na sedežu Istrskega revizionističnega gibanja pa so izobesili istrske in dalmatinske zastave z žalnim trakom

Podpis sporazuma med Anglijo, ZDA, Jugoslavijo in Italijo o prepustitvi uprave Trsta in dela cone A Italiji ni povzročil med tistim delom goriškega prebivalstva, ki je še pred leti vzhičeno vzklikal aspiracijam vladajoče italijanske malomeščanske plasti, tolikšnega navdušenja kot so organizatorji skušali doseči. Res je sicer, da je v strogem centru razobešenih precej zastav, medtem ko jih po goriških predmestjih skoraj ni, vendar je to le zunanji izraz, kateremu manjka iskreno notranje čustvovanje.

Goriško prebivalstvo, ki se je v veliki večini naveličalo brez vsebinskih «patriotičnih manifestacij», je prav sedaj pokazalo da ga patetični pozivi ne navdušujejo in niti zanimajo, ampak da je zanj veliko važnejše vsakodnevno trdo življenje za kruh in obstanek.

Zaradi tega je bila včerajšnja «spontana» manifestacija goriškega prebivalstva na Travniku in kasneje v Spominskem parku klavrn poskus s strani krščanske demokracije in drugih sredinsko-desničarskih organizacij, da bi ustvarile med ljudstvom navdušenje.

Prav nasprotno se je pokazalo, da so se pojavila med desničarskimi in sredinskimi vladnimi strankami resna nasprotja, ki so prišla do izraza v prepirih nekaterih vidnejših političnih predstavnikov v Spominskem parku ravno v trenutku, ko je prvi tekač v štafeti ponesel pozdrave goriškega županstva proti Trstu. V Spominskem parku so bili prisotni najvišji predstavniki oblasti, med njimi tudi poslanec Baresi, predstavniki pokrajinske uprave, županstva itd.

Kot v italijanskem parlamentu, tako se je včeraj tudi v Gorici pokazalo nesoglasje med krščansko demokracijo in desnico. Na sedežu monarhistične stranke sploh niso izobesili državne zastave, na sedežu fašistične MSI pa so jo razobesili po dolgem obotavljanju. Kot je bilo pričakovati so bili najbolj predrzni na sedežu Istrskega revizionističnega gibanja čigar iredentistično stališče v vsaki številki potrjuje nesramno pisanje tednika istrskih beguncev Arena di Pola; pred sedežem MIR so namreč izobesili istrske in dalmatinske zastave z žalnim trakom v znak protesta proti podpisu sporazuma, ki je razočaral monarhofašiste, kakor tudi Nennijeve in Togliattijeve kominformiste, ki so vedno upali, da se bo italijanska vlada držala navodil, ki jih je lansko jesen soglasno odobril italijanski parlament.

Manifestacija se je končala brez slehernega incidenta. Zato je poskrbela tudi oblast, ki je pred nekaterimi sedeži političnih organizacij okrepila stražo, stražnike pa opremila s pendreki.

Možnost nakupa izbranih semen

Parlament je odobril zakon o nakupu izbranih semen. S tem je bila dana možnost za boljšo kmetijsko proizvodnjo. Za goriško pokrajino je bila določena največja količina izbranega žita in sicer 500 stotov. Vsakdo lahko dobi največ po en stot. Prispevek za vsak stot pa bo znašal 3.700 lir. Mali neposredni obdelovalci in najemniki, ki želijo dobiti zgoraj naveden prispevek morajo poslati na Pokrajinsko poljedelsko nadzorništvo prošnjo, v kateri morajo navesti način obdelovanja kmetje, celotno površino, površino, ki pride v poštev za setev, in površino za setev pšenice. Prispevke dobijo le kmetje z manj kot 10 ha obdelane površine. Prispevek bo izplačalo Pokrajinsko poljedelsko nadzorništvo na podlagi prošenj. Formularji za prošnje so prav tako na zgoraj omenjenem uradu v Gorici, v Ronkah in v Krminu.

DEŽURNA LEKARNA:

Danes posluje ves dan in ponoči lekarna Urbani - Albanese, Ul. Rossini 1 - tel. 24-43.

IZPLAČEVANJE VOJNE ŠKODE POČASI NAPREDUJE

Kdaj se bodo spomnili na lastnike podrtih goriških stanovanjskih hiš

Vlada je s posebnim zakonom sklenila pospešiti izplačevanje vojne škode za nekatere premičnine - Plačali bodo po 5 milijard mesečno

Ker je bila na račun zanikrnosti oblasti pri izplačevanju vojne škode izrečena že marsikatera umestna kritika, je po dolgem odlašanju italijanska vlada sklenila, da bo pospešila izplačevanje vojne škode za premičnine, katero so pričeli izplačevati v avgustu. Povprečno bodo izplačali na mesec 5 milijard lir kot je pred dnevi izjavil podtajnik zakladnice za vojno škodo poslanec Maxia. Obenem je dejal da bodo sestankom finančnih intendanc v Piemontu in Liguriji sledili še drugi sestanki v glavnih mestih pokrajin da bi pospešili izplačevanje vojne škode za premičnine. V prihodnjem letu bodo izplačali vojno škodo za omenjene premičnine na vsem državnem ozemlju. S tem namenom je tudi finančna intendanca dala na razpolago 23 milijard lir. Obenem bo možno da bodo prizadeti lahko predložili zahteve za izplačilo tudi druge vojne škode. Zdi se, da bodo oblasti skušale izpopolniti organizacijo za izplačevanje te škode čeprav imajo na razpolago omejeno število ljudi.

Tega si predvsem želimo na Goriškem, kjer je bilo zaradi bombardiranja uničenih veliko število stanovanjskih poslopij, ki jih prizadeti lastniki še vedno niso obnovili, ker jim pripadajoče vojne škode doslej še niso izplačali. Ta želja je toliko bolj upravičena, ker je pri nas veliko število brezdomcev, katerih prošnje za nakazilo stanovanj še vedno leže v miznicah številnih goriških uradov in tudi na županstvu.

Sporočilo prefekture o hranjenju tropin

Goriški prefekt je s svojim dekretom vinogradnikom prepovedal, da bi si po 30. novembru 1954 pridržali tropine. Po preteku tega roka bodo tropine lahko shranili samo pod pogojem, če bodo hranjene v prostorih destilerij, če jih bo lastnik izročil pod nadzorstvo financi, če so tropine pomešane z gnojem in jih rabi za gnojenje ali pa če primeša na en stot tropin vsaj en kg živinske soli.

Najdena predmeta

V teh dneh so v mestu našli zlato zapestnico ter zlat obesek v obliki srca. Najdena predmeta sta shranjena na občinskem ekonomatu, kjer se lastnik lahko zglasi.

KINO

CORSO. 17: «Naskok na zemljo», J. Whitmore.

VERDI. 17: «Postaja Termini».

VITTORIA. 17: «Chopinova mladost», C. Wolleyko in A. Slaska.

MODERNO. 17: «Kaj napravi strah».

Kako odpraviti krizo v kapitalističnem sistemu

(Nadaljevanje s 3. strani)

gospodarski sistem onemogoča popoln konsum produkcije, vsled česar so kapitalistične države primorane, da nekonsumirani del svoje produkcije za vsako ceno, pa se treba tudi za ceno najgrovitejše vojne, prodajo v inozemstvo. Iz tega sledi, da teči nevarnost nove svetovne vojne prav v kapitalističnem podkonsumu in da te nevarnosti ne moremo odpraviti, ako ne odpravimo kapitalističnega podkonsuma. Ako hočemo preprečiti novo vojno, zboljšati gospodarski položaj delovnega ljudstva v kapitalističnih državah in priti čimprej do socializma, moramo torej odpraviti podkonsum v kapitalističnih državah. Kako?

Da dobimo odgovor na to vprašanje, moramo upoštevati dejstvo, da delovno ljudstvo v kapitalističnem gospodarskem sistemu nima in ne more imeti nikoli dovolj denarja, da bi moglo pokupiti in konsumirati vso produkcijo. Ako hočemo, da bo konsumirana vsa produkcija, bo treba razdeliti med delovno ljudstvo toliko denarja, kolikor ga je treba za nakup vse zaradi pomanjkanja denarja, neprodane produkcije. Ta denar pa mora biti izplačan od državnih denarnih zavodov družbam in posebej, ne pa s povišanjem plač, ker kakor nam je znano iz vekovne prakse, povišanje plač viša blagovne cene tako, da ostanejo dohodki delovnega ljudstva vedno premajhni. In za to gospodarsko zahtevo se mora boriti delovno ljudstvo v kapitalističnih državah, ako hoče priti do boljšega življenja in v socializem brez groznih katastrof.

BREŽAN

RAZOČARANJE BENEŠKIH SLOVENCEV IZ PLATIŠČ NAD EMIGRACIJO V BRAZILIJO

Po večmesečni tragediji onkraj morja povratek v domovino na državne stroške

Ko so zopet zaprosili za izselitev v Francijo ali Belgijo, so oblasti odgovorile, da jim bodo dale potni list, ko bodo povrnili stroške za povratek v domovino

Pred nekaj leti je odšlo na pobudo nekega brezvestnega špekulanta iz Platišč, in v kroniki naših časopisov se je o tem mnogo govorilo, na desetine družin v Brazilijo. Upali so, da bodo tam našli srečo, odnosno, da bodo našli delo, ki bi jim zajamčilo možnost življenja, ki je niso imeli tu na naši trpinčeni zemlji. Naši Benečani so prodali tisto malo kar so imeli, če pa niso imeli ničesar, so si izposodili pri sorodnikih in prijateljih denar, ki je bil potreben za plačilo potnih stroškov. Ko pa so prispeli v Brazilijo so spoznali prevaro, katere žrtev so postali. Tam niso našli dela, ki bi jim zajamčilo vsakdanji kruh, ampak pusto in neobdelano zemljo, brez stanovanj, brez cest, zemljo, o kateri je mislil goreči špekulant, da jo bo napravil rodovitno izkoriščajoč pri tem izvršeno dejstvo, ker naši nesrečni Benečani niso imeli niti denarja za povratek domov, niti doma, ki so ga prej imeli.

Zgodilo se je, da so se te desetine družin, po mesecih in mesecih težkih dogodivščin, po mesecih in mesecih moledovanj pri italijanskih konzularnih oblasteh v Braziliji, končno vrnile na državne stroške v Italijo.

Toda ko so se vrnili, niso imeli kam iti, ker niso imeli več ničesar. Zato je bilo potrebno poiskati drugo pot, ponovno pot izseljeništva, toda ne na tak način kot v Braziliji, da bi lahko znova začeli graditi lasten dom. Toda zgodilo se je, da je na njihovo prošnjo za odhod v Francijo ali Belgijo, kjer bi si lahko zaslužili vsakdanji kruh, odgovorno ministrstvo za zunanje zadeve odgovorilo, da bodo lahko dobili potni list za inozemstvo samo takrat, kadar bodo povrnili državi potne stroške, ki jih je imela za njihov prevoz iz Brazilije domov. Kaj naj torej storijo? Tu je grozila stalna brezposelnost, v inozemstvo jim je pot zaprta. Kdor je imel prijateljska poznanstva, je našel denar na posodo, da je plačal ta dolg. Nekateri, ki so imeli kakšno hčer, so jo poslali za služkinjo v razna italijanska mesta, da bi na ta način prišli do potrebnega denarja, drugi zopet so skrivaj odšli v inozemstvo, da bi ne umrli od gladu. Nikomur pa ni prišlo na misel, da bi pomagal tem ljudem, ki so bili tako hudo prevarani.

K temu dogodku, o katerem smo mislili, da je bil dovolj poučen za naše ljudi, da se ne bodo več pustili prevarati, se je sedaj pridružil še eden. V podobnem, če ne morda celo v slabšem položaju se po prihajajočih poročilih nahaja na stotine delavcev, ki so pred nekaj meseci odšli v Kanado, kamor so jih poslali s posredovanjem zloglasne organizacije ACLI. Gre za tiste uboge delavce, ki so jih prepeljali čez ocean celo z letali, o katerih smo tudi mi pisali pred meseci in so jih pri njihovem odhodu pozdravili celo najvišji predstavniki pokrajinskih in državnih oblasti. Prišli so v Kanado misleč, da bodo tam našli delo in so imeli pri tem tudi precejšnje stroške. Sedaj pa pišejo, da tam niso našli dela, ampak bedo. V tej oddaljeni deželi so jih prepustili samim sebi, in sedaj hodijo od enega kraja do drugega ter prosijo za delo. Nekateri od teh delavcev so pisali domov in prosili, naj jim pošljejo denar za povratek.

Spričo teh dogodkov se moramo vprašati, kako je mogoče iti še naprej po tej poti, če neka vlada, kakršna je naša, dovoljuje, da pošiljajo njene državljane v podobne pustolovščine. Izseljeništvo je treba zaščititi na drugi način in nesmiselno je, da se pušča na tem polju pobudo v rokah zasebnikov in zasebnih organov, kot se godi v Italiji in o čemer nam vsak dan poroča dnevna kronika, ki govori o škodi izseljencev, ki so verjeli brezvestni propagandi predvsem zaradi dejstva, da tukaj na noben način ne morejo najti dela. Na njihov račun in v njihovo škodo se organizirajo prave sleparije in prevare.

V poslanski zbornici in v senatu so bila stavljena vprašanja vladi v tej zadevi. Odgovori nam niso znani. Vendar smatramo potrebno opozoriti naše ljudi, naj ne poslušajo mamljivih besed, s katerimi jih hočejo pregovoriti, da bi zapustili svojo rodno zemljo, če nimajo prej jamstev, da bodo dobili delo in zaslužek. To poudarjamo še predvsem, ker smo zvedeli, da se je še na stotine drugih naših delavcev prijavilo za izselitev v Kanado. Preden bodo odšli v to deželo, ki jim ni znana, preden bodo sprejeli takšno odločitev, je treba stvar premisliti. Doživljaji v Braziliji in v Kanadi naj bodo v pouk.

Pri tem moramo poudariti, da izseljeništvo ne reši ničesar. Tuje delavce povsod izkoriščajo in sleparijo. In mi iz Beneške Slovenije smo tisti, ki moramo bolj kot katero koli druga pokrajina Italije nositi v tem oziru posledice.

Konec koncev pa Beneška Slovenija ni tako revna, da bi tu ne mogli živeti. Naša dežela je stisnjena med dvema mejama: jugoslovansko in avstrijsko. Navezati moramo trgovske stike s svojimi sosedi, poskušati moramo poslati našo brezposelno delovno silo v tiste kraje, ki so vedno dali našim ljudem zaslužek že od davnih časov. Oddaljene dežele, zlasti one onkraj morja, nam danes ne morejo nuditi drugega kot prevaro, za kar so dokaz zgoraj navedena dejstva.

Oblasti bi tudi morale v tem pravcu usmeriti naše izseljence, ker so v primeru, da jim gre slabo, vsaj blizu svojega doma.

(Iz *«Matajurja»*)

Kino na Opčinah

DANES 7. in JUTRI 8. t. m. z začetkom ob 18. uri

barvni film

„Indijski junak Kociss"

Igralci: Jeff Chandler - John Lund - Beverly Tyler

S. KENNEDY

Bil sem s Ku Klux Klanom

12

«Zavezniki iz zunanjega sveta!» je spregovoril Kladd. Vi ste sedaj kandidati za sprejem v državljanstvo Nevidnega cesarstva vitezov Ku Klux Klana. Preden stopimo na področje Klankrafta, naj tisti med vami, ki imajo v najbolj skritem kotičku svojega srca kak drug nagib, in ne nameravajo zvesto izpolnjevati obvez in dolžnosti Klankrafta, stopijo iz vrste in naj ne gredo dalje!»

Nastala je dolga tišina in ni potrebno reči, da so vsi ostali v vrsti. Jaz sem dvakrat zapored pogoltnil slino.

«Naprej!» je končno ukazal, prijel mene pod pazduho in vodil vrsto do ogla klanovske ravnice. Kladd je nosil rdeč neonski križ, ki je odseval rožnato v njegovi beli kuti. Ta odsev je bil tako močan, da sem pogledal okoli in opazil, da nosi Nočni sokol na koncu kolone veliko rdečo svetilko, ki je bila očitno ukradena z nekega vlaka. Moral sem priznati, da je bila to pisana procesija.

«ZAVEZNIKI IZ ZUNANJEGA SVETA»

«Kdo želi vstopiti semkaj?» je vprašal glas z ravnice.

«Zavezniki iz zunanjega sveta teme, ki prosijo za državljanstvo v Nevidnem cesarstvu vitezov Ku Klux Klana!» je odgovoril Kladd.

«Ali so vedno dokazovali, da bodo lojalni svojemu bogu, zemlji, rasi in domu?»

«O njih je bilo rečeno tako!»

«Ali poznajo geslo?»

«Ne, toda poznam ga jaz in pooblaščen sem izreči ga v njihovem imenu.»

«Kladd in kandidati za državljanstvo v Nevidnem cesarstvu, vstopite!»

Ob teh besedah se je četverokotnik, ki so ga tvorili klanovci v treh vrstah, odprl. Kladd me je ponovno vzel pod roko in nas odvedel v četverokotnik. Medtem ko nas je vodil v krogu proti desni strani, sem pogledal okoli sebe. V sredini pravokotnika so bili štirje oltarji iz grobega kamenja. Nasproti vsakemu oltarju je stala po ena vrsta, kot stranica pravokotnika, ki so ga sestavljali klanovci. Za vsakim oltarjem pa je žarel poldrugi meter visok ognjen križ. Med temi oltarji, v sredini pravokotnika, pa je bil večji, bolje zgrajen oltar. Poleg njega je bila ameriška zastava in temen križ. «Stoj!» je poveljeval Kladd in nas poravnal pred prvim oltarjem. Vrsta kandidatov je bila tako dolga, da jo je moral prelomiti v tri kolone.

«Pogled na desno!»

Nekaj kandidatov je bilo tako nervoznih, da so obrnili glave na levo namesto na desno.

«Kaj je s temi tepci?» je preklinjal Nočni sokol. «Kaj ne veste, kje je desno, kje levo?»

Za prvim oltarjem je stal Kludd v modri obleki s svečano prekrižanimi rokami.

«Zvesti Kludd, predstavljam kandidate, ki zahtevajo povišanje v prvo stopnjo viteštva,» je spregovoril Kladd.

«Ali so dokazali, da so zvesti načelom resničnega amerikanizma, protestantskega krščanstva in nadvlade belih?»

«Od trenutka, ko so prvič prišli pred izpraševalce oko Nepoznanega, kaže, da so.»

«Čast tistim, ki so časti vredni, napredek tistim, ki so napredka vredni. Odvedite jih do Klokarda Klana!»

Vodeč nas v krogu v obratni smeri kazalca ure, je Kladd ukazal, naj se ustavimo pred oltarjem Klokarda v zeleni obleki, Kluddu nasproti.

Po ponavljanju istih vprašanj in odgovorov so nas odvedli do tretjega oltarja, poleg katerega je stal v zlato kuto oblečeni Klaliff.

«Ali so bili vedno lojalni, beli, krščanski, Amerikanci?» je vprašal Klaliff.

«V kolikor mi vemo, ni med njimi nikogar, ki bi bil tudi v najmanjši meri izdajalec,» je odgovoril Kladd.

«To so dobre izjave, kajti izdajstvo je zločin, ki vsakega omadežuje. Vaše ščitence smete odvesti do oltarja Njegovega Veličanstva Cesarskega Čarovnika.»

Odkorakali smo kot skupina zapornikov v oblakih rdečega ilovnatega prahu. Končno so nam ukazali, naj se ustavimo pred Čarovnikovim oltarjem.

«Vaše Veličanstvo, predstavljam vam kandidate, ki žele vstopiti v red vitezov Ku Klux Klana. Na svoji poti do sem so šli pred izpraševalnimi očmi Kludda, Klokarda in Klaliffa, ki verujejo, da so sprejema vredni.»

V trenutku, ko bi moral Čarovnik spregovoriti, je ognjeni križ za njegovim oltarjem ugasnil. Bilo je mnogo mrmranja, dokler ni končno prihitel klanovec v beli kuti s posodo goriva in križ spet prižgal.

Čarovnik je spet postal dostojanstven in rekel:

«Ali je vsak izmed vas odločen in pripravljen sprejeti četvorno svečano prisego povezanosti, ki vas za vedno veže na Nevidno Cesarstvo?»

«Sem!» je hitro odgovoril Nočni sokol in mi smo za njim ponovili.

Govoreč preko naših glav zbranim klanovcem je Čarovnik poklical:

«Duhovi in Strahovi moji, kaksna je kazen za izdajstvo Klanovih tajnosti?»

«Smrt, smrt od bratove roke!» so odgovorili. In tedaj so mi kolena klecnila.

«Ko že veste to, ali še vedno želite nadaljevati?» je vprašal Čarovnik.

«Želimo!», smo odgovorili.

Med odgovarjanjem sem opazil, da so samokresi, ki sta jih Kladd in Nočni sokol zbrala od kandidatov, ležali sedaj na kupu pred Čarovnikovimi nogami.

«Zvesti Kladd, odvedi kandidate do svojega oltarja,» je ukazal.

PRISEGA

Sedaj so nas odpeljali na sredo ravnice in nas razvrstili tako, da smo tvorili tri krake okoli oltarja. Oltar, ki je bil sezidan iz neobdelanega kamenja, je imel obliko mize in je segal do pasu. Pregrnjen je bil z zastavo, na njej pa je ležalo odprto Sv. pismo.

(Nadaljevanje sledi)

Odgovorni urednik STANISLAV RENKO — UREDNIŠTVO: ULICA MONTECCHI št. 6 III. nad. — Telefon številka 93-808 in 94-638. — Poštni predal 502 — UPRAVA: ULICA SV. FRANCISKA št. 20 — Telefonska številka 37-338 — OGLASI: od 8. do 12.30 in od 15 - 18 — Tel. 87-338 — Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca trgovski 60, finančno upravni 100, osmrtnice 90 lir — Za FLRJ za vsak mm širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 25.- din. — Tiska Tiskarski zavod ZTT — Podružn. Gorica Ul. S. Pellico 1-II. Tel. 33-82 — Rokopisi se ne vračajo.

NAROČNINA: Cona A: mesečna 350, četrtletna 900 polletna 1700, celoletna 3200 lir. Fed. ljud. repub. Jugoslavija: Izvod 20, mesečno 210 din. Poštni tekoči račun za STO ZVU Založništvo tržaškega tiska Trst 11.5374 — Za FLRJ: Agencija demokratičnega inozem. tiska, Drž. založba Slovenije, Ljubljana, Stritarjeva 3-I., tel. 21-928 tek. račun pri Narodni banki v Ljubljani 604 . T . 375 — Izdaja Založništvo tržaškega tiska 17. ZOZ - Trst